

VYZNAMENÁNÍ

a další čestné dekorace
v českém vězeňství
od roku 1969 do současnosti

JUDr. *Josef Nejedlý*

OBSAH

KAPITOLA 1

1.1.	Léta 1969–1991	str. 3
1.2.	Faleristika	str. 4
1.3.	Jen krátce - již staří Římané.....	str. 4
1.4.	Nad stránkami historie české vězeňské faleristiky	str. 5
1.5.	Od spravedlnosti k vnitru a zase zpět	str. 6
1.6.	Co kam patří, co kdy bylo	str. 6
1.7.	Soupis čestných dekorací SNV ČSR 1969–1990	str. 8
1.8.	Popis čestných dekorací SNV ČSR	str. 9
1.9.	Ocenění udělována jednotlivcům	str. 9
1.10.	Ocenění udělována kolektivům - útvarům	str. 15
1.11.	Závěrem úvodní kapitoly	str. 17

KAPITOLA 2

2.1.	Léta devadesátá	str. 18
2.2.	Virtute et exemplo - Pravda vysvobodí vás	str. 18
2.3.	Vyznamenání - názory pro a proti	str. 18
2.4.	Vyznamenání a medaile české vězeňské současnosti.	str. 19
2.5.	Historia magistra vitae	str. 20
2.6.	Jak se rodí medaile	str. 21
2.7.	Soupis a popis čestných dekorací VS ČR - vzor 1996	str. 21

KAPITOLA 3

3.1.	Sportovní vyznamenání nové doby	str. 23
3.2.	Přeborník Vězeňské služby ČR - vzor 2003	str. 23

KAPITOLA 4

4.1.	Nový trend - od roku 2006	str. 24
4.2.	Zřízení a udělování	str. 24
4.3.	Soupis a popis čestných dekorací VS ČR 2006	str. 26
4.4.	Několik slov k osobě tvůrce návrhů	str. 33
4.5.	A závěrem	str. 34
4.6.	Zusammenfassung	str. 35
4.7.	Příloha 1	str. 36
4.8.	Příloha 2	str. 37

ÚVODNÍ SLOVO

Vrchní rada

plk. PhDr. Bc. Martin Kocanda

vrchní ředitel pro vzdělávání a ředitel kanceláře GR

Lidská společnost hledala od počátku cesty jak vyjádřit uznání těm svým členům, kteří se výjimečným způsobem zasloužili o její prospěch. I tato poděkování a uznání procházela cestou jistě formalizace, kdy se ocenění ustálilo v podobě různých vyznamenání. Publikace, kterou držíte v ruce, shrnuje mnohaletou práci JUDr. Josefa Nejedlyho, který obětoval čas i energii, aby nás seznámil s tím, jakým způsobem vyznamenávala Vězeňská služba České republiky i její předchůdce – Sbor nápravné výchovy (nejen) své příslušníky a zaměstnance.

Je nepochybné, že nelze činit rovnítko mezi důvody, proč byla a jsou některá vyznamenání v českém vězeňství udělována. Ale to je jistě také autorovým cílem – shromáždit a předat fakta tak, aby si kriticky uvažující čtenář a badatel dokázal udělat obrázek o historických a politických souvislostech a nesklouzl ke zjednodušujícímu a černobílému vidění.

Na tomto místě bych rád dr. Nejedlymu poděkoval za tuto novou publikaci, která nám v jednom výseku historie pomáhá lépe porozumět změnám, kterými vězeňství v České republice procházelo a prochází. A čtenářům pak nezbývá než popřát užitek z četby této výjimečné práce.

Martin Kocanda

SNV CSR Hermanice prapor

KAPITOLA 1

1.1. Léta 1969–1991

V průběhu přípravy monografie Vyznamenání českého vězeňství, která pojednává o faleristických dokladech a artefaktech zhruba půlstoletí vývoje tohoto bezpečnostního ozbrojeného sboru, se ukázala značná šíře zpracovávané tematiky. Autor se pokusil registrovat a zachytit všechny vydané dostupné historické dekorace českého vězeňského personálu - uniformovaného i civilního.

Jde sice o historicky relativně nedlouhý úsek vývoje společnosti, kdy byly (a jsou) vydány a také udělovány čestné vězeňské dekorace na území České socialistické republiky od jeho organizačního osamostatnění koncem šedesátých let a později i samostatné České republiky. Čas a lidské vzpomínky hrají významnou roli, avšak - zapomíná se... Bylo nutno získat především odborné připomínky a doporučení faleristů a konfrontovat je s historickými fakty či dochovanými vzpomínkami ještě žijících pamětníků. Důležitou roli hrají informace všech, kteří z nejrůznějších důvodů přišli do kontaktu s oficiálními druhy vyznamenání zejména tehdejšího Sboru nápravné výchovy. Je překvapující, že celá tato oblast jaksi unikla kvalifikovanému zájmu odborníků a byla doposud faleristicky nezpracovaná.

Je téměř neuvěřitelné, že některá vyznamenání, vzniklá např. před pouhými třemi desítkami let, upadla doslova a do písmene v zapomnění. Mnohdy i ti dříve narození se na ně pamatují jen matně nebo už vůbec ne... Chceme-li poznat a zmapovat kvalifikovaně celou tuto neobvyklou oblast, nezbylo než se obrátit o pomoc k informacím dochovaným v pramenech. Tedy do archivu!

Značný počet zájemců o speciální faleristiku, a to jak sběratelů vyznamenání, tak i těch, které tyto otázky zajímají především teoreticky, vede k tomu, aby se formou dostupného a přehledného soupisu umožnit identifikaci historických druhů vyznamenání, medailí či dalších čestných dekorací udělovaných v českém vězeňství. Je tím samozřejmě míněna především tzv. oblast vězeňských oborových vyznamenání. Celkový soupis unikal dlouhodobě serióznímu zájmu a podrobnému zpracování odborníků. Proto je, bohužel, doposud z hlediska historického začlenění, a tedy i faleristicky u nás, v oboru, jakási terra incognita. O čestných dekoracích jiných organizačních částí státní správy - třeba ministerstva vnitra či vyznamenáních státních - bylo publikováno relativně dost informací. Tudíž jakési obecné povědomí o jejich existenci i významu - na

rozdíle od vězeňství - existuje. Autor vyjadřuje přesvědčení, že se tímto způsobem podaří kvalifikovaně zaplnit jedno z tzv. bílých míst na historické mapě českého vězeňství druhé poloviny dvacátého století a počátku tisíciletí.

Stát, nebo alespoň jeho organizační součásti, oceňuje a vyznamenává občany za mimořádné zásluhy řádem, medailí nebo jiným vyznamenáním, čestným titulem spojeným s právem nosit jeho zevní označení, veřejným uznáním nebo cenou. Kromě cen není vyznamenání spojeno s hmotnou odměnou. Vyznamenání je vázáno na jednotlivce nebo kolektiv, kterému bylo propůjčeno, a je neprenosné. Povaha zásluh je u každého vyznamenání vymezena předpisem, pořadí různých druhů je stanoveno a pro udílení platí závazné předpisy.

V rámci objektivit je nutno také říci, že doba po roce 1969 nebyla pouze dobou navzájem se osočujících politických subjektů. Byla to také doba upřímných a mnohdy nenaplněných snah u velké části obyvatelstva republiky. Snaha, i když v mnoha směrech nenaplněná, budovat nové sociální a společenské uspořádání, ale i doba zodpovědné práce k prospěchu České republiky. Tato činnost byla tedy po roce 1969 zcela nově oceňována i v oblasti penitenciární práce různými druhy vyznamenání, záslužnými medaillemi a čestnými tituly. Právě nové ocenění činnosti a náročné práce pracovníků českého vězeňství chce alespoň trochu přiblížit tato publikace.

KAPITOLA 1

1.2. Faleristika

Hned v úvodu tohoto pojednání o vyznamenáních padla, a dokonce opakovaně, i zmínka o faleristice. Jaký je to vlastně vědní obor? Odpověď na tuto otázku musíme hledat především v odborné literatuře¹. Zjednodušeně lze říci, že je to jedna z pomocných historicko-vědních disciplín, zabývajících se všemi druhy čestných, tzv. morálních ocenění nebo dekorací pro jednotlivce i kolektivy. Samozřejmě že také následným začleněním těchto svědků času do kontextu doby a země, v níž vznikly.

Čestné dekorace, zejména potom vyznamenání jako taková, mají nesmírně dlouhou tradici. Z mnoha důvodů, především pro svou atraktivnost a v neposlední řadě i pro svoji kulturně historickou hodnotu a umělecký význam. Mohli bychom je vlastně najít již v dobách antického Říma nebo i v mnohem vzdálenějších obdobích dějin.

1.3. Jen krátce - již staří Římané...

Vždy znovu a vždy v jiném aktuálním kontextu se vrací toto okřídlené odvolávání se na to, co kdysi kdesi řekli či prováděli staří Římané. Zijeme v Evropě, a tak lze s větší oddělit dějiny tohoto světa od tradičního antického, římského vlivu. Ne vždy to bývá platné, ne vždy lze tuto tradici využít. Ovšem v případě vyznamenání a jejich historie toto rčení platí beze zbytku. Dochované prameny a také hmotné památky antického Říma, zejména jeho vojensství, nám o tom vydávají velmi přesvědčivé svědectví.

Bylo tomu tak vždy a s železnou pravidelností²: po vítězné bitvě římského vojska dal velitel legie (nebo legií), vytroubit shromáždění. Důstojníci, poddůstojníci a davy vojáků se sešli před hlavním stanem (praetorium). Vojevůdce stál na vysokém pódiu, připomínal jednotlivé fáze šťastné bitvy, chválil oddílů a jednotlivce za statečnost a disciplínu, se kterou bojovali, blahopřál důstojníkům za jejich válečnou zkušenost a chytrost. Potom vyhlášoval odměny: kromě hmotných, což byly podíly na válečné kořisti pro každého, peněžité částka, zvýšení platu jednotlivcům za statečné činy, nebo dokonce zvýšení žoldu i celým manipulům či kohortám³, oznamoval také čestná vyznamenání. A těch si římský voják vážil ze všeho nejvíce. V žádném případě to není pouhé rétorické přehánění - tato skutečnost je potvrzena a doložena mnoha nápisy zejména z dob císařství...

Čestným vyznamenáním a darem byla **hasta pura**, symbolické kopí bez železného hrotu. Dále náramky ze stříbrného nebo zlatého řetízku, bronzové nebo zlaté náhrdelníky a medailony, které se nosily na pancíři. Tedy již před dvěma tisíci léty byli známi téměř dokonalí předchůdci vyznamenání a dekorací moderní doby! Ta se nyní nosí upevněná na stejnokroji. A pro důstojníky různé věnce, z nichž některé mohli získat i prostí vojáci. Jako příklad slouží corona civica za záchranu života římského občana v bitvě nebo corona muraris těm, kteří zdolali hradby nepřátelského města. Pro toho, kdo nejdříve překonal val nepřátelského tábora, byla určena corona vallaris...

Díky dokonalému systému odměn a stejně tak pečlivě propracovanému systému trestů zůstaly římské legie i po vojenských reformách císaře Augusta po dlouhou dobu vzorem organizace, disciplíny a vojenské síly. Bylo tomu tak zejména po dobu, dokud do jejich řad nebyli připuštěni občané neřímského původu... Byla to pravidla a neměnná tradice, které přežily změny sociálního a politického života mnohem déle než kterékoli jiné nám známé vojenské organizace. V podstatě toto vše ovlivnilo trvale vývoj v tzv. čestném odměňování především vojenských jednotek, různých ozbrojených sborů či jednotlivců po mnoho staletí.

V současné době je možno cestovat bez jakéhokoliv omezení po celé Evropě. Vnímavý divák má tak především při návštěvě Itálie jedinečnou možnost přesvědčit se o pravdivosti této drobné historické reminiscence: Když přejdeme těch několik drobností čistě vnějšího rázu, můžeme totiž ještě spatřit na nádherných reliéfech Trajánova⁴ sloupu výjevy z vojenského života, jež neméně podivuhodně popsal dvě století před Trajánem dějepisec Polybios⁵ a jež ve zkratce připomínáme i my. Návštěva římského Museo della Civita Romana nám ukáže římská vyznamenání in natura. Takže alespoň v krátkosti upozorníme, čeho bychom si tam při případné návštěvě měli povšimnout:

Voják, který v bitvě zachránil život svému kamarádovi nebo některému římskému občanovi, byl vyznamenán věncem z dubového listí - **corona civica**. Po návratu si jej zavěšil na dveře svého domu.

Ten, kdo první zdolal hradby obléhaného města, dostal zla-

tou hradební korunu - **corona muraris**.

Komu se podařilo dosáhnout přede všemi nepřátelského valu a jako prvním proniknout do tábora nepřátel, byl vyznamenán čtverhrannou zlatou korunou - **corona vallaris** nebo **castenis**.

Vyznamenání celých jednotek, tedy vyznamenávání kolektivní, se provádělo také již tehdy, před dvěma tisíci léty, ale samozřejmě i mnohem dříve. Označení římské vojenské jednotky, standarta, nazývaná v té době také orel bývala tak slavnostně a natrvalo dekorována. Vyznamenání se připevňovala na žerd' standarty tak, jak je to vidět v římském muzeu třeba na vystavené standartě třetí pretoriánské kohorty. Mezi dekoracemi je dobře viditelná i corona muraris... I v tomto případě to byl předchůdce dekorování praporů a zástav nejrůznějších, především ozbrojených sborů, tedy praxe známá v nedaleké minulosti i současnosti. Tím ukončíme naši historickou sondu, protože náš článek tak hluboko do minulosti přece jen nemíří.

1.4. Nad stránkami historie české vězeňské faleristiky

Pokusíme se, jak jsme se o tom již zmiňovali, kvalifikovaně přiblížit vznik a existenci čestných dekorací českého vězeňství posledních několika desítek let. A to na základě využití dostupných dobových právních předpisů, ale i méně známých podrobností z nejrůznějších zdrojů o dostupných druhých záslužných medailích, čestných odznaků a dalších formách vyznamenání, která byla založena, existovala a byla udělována - v konkrétní historické době - v českém vězeňství. A je jich, jak se čtenář sám na vlastní oči přesvědčí, již opravdu úctyhodný počet. Čas je naprosto neúprosný. Na události zůstanou pověš-

nou pouze ne zcela přesné vzpomínky. Pamětníci, kteří bývají jakousi živou kronikou všeho dění v každé organizaci, a Vězeňská služba ČR netvoří výjimku, pomalu, s dosažením důchodového věku odcházejí mimo. A ti, kteří nastupují na jejich místa, toho o historii, dokonce o historii ne zcela davné, příliš nevědí a ani vlastně vědět nemohou. Důvody jsou různé. Bez nadsázky či jakéhokoliv zveličování nutno říci, že denní problémy zaměřují pozornost nové generace pracovníků ve vězeňství především na současnost. Tím se také stává, že se postupně některé skutečnosti a fakta propadají v zapomnění⁶. Ovšem již jednou připomenuté okřídlené úsloví: Historia magistra vitae - Dějiny jsou učitelkou života - je, bylo a asi i do budoucna bude platné. Když už pro nic jiného, tak alespoň proto, abychom se do budoucna vyvarovali nedostatků, kterých se naši předchůdci, třeba neradi, dopustili a které by - v případě recidivy - mohly negativně ovlivnit jakoukoli činnost současnou i budoucí. Tyto řádky jsou určeny nejen těm dříve narozeným, ale i pro čtenáře žijící denním shonem současnosti jsou, či mohou být výzvou a poučením. V podstatě jsou to významní, i když mlčenliví svědci doby...

Česká vězeňská vyznamenání, nejen ta z doby minulé, jsou v současnosti především neobvyklým historickým materiálem a pramenem poznání. A také jsou názorným dokladem toho, jak se projevují peripetie mnohdy značně složitého společenského a politického vývoje i v tomto oboru. Opakované a vlastně i velmi vážně míněné tvrzení, že „... záslužné dekorace všeho druhu, tedy věcné doklady společenského oceňování, byly a s velkou pravděpodobností ještě dlouhou dobu zůstanou jedním z velmi přitažlivých magnetů pro ruce nejen pamětníků, odborníků - ale i neprostých laiků...“, lze ještě doplnit: všechny tyto miniaturní umělecké plastiky dotvářejí a dokumentují netradičním, přesto však velmi působivým způsobem obraz doby a země, v níž spatřily světlo světa.

⁶Faleristika (z řečtiny) - jedna z pomocných historických věd, zabývající se popisem, výkladem a historickým hodnocením řádů a vyznamenání od antiky do současnosti - viz: Ilustrovaný encyklopedický slovník, Akademia, nakladatelství ČSAV, Praha 1980.

⁷Tutto su Roma antika, Bemporad Marzocco, Firenze 1963.

⁸Manipul: V antickém Římě to byla základní vojenská jednotka mající přibližně 120 až 150 mužů. V bitvě sestávaly do tří řad šachovnicovitě za sebou.

⁹Kohorta: Vyšší taktická jednotka římské vojska, přibližně desetina legie. Prvně byla kohorta jako taktická jednotka použita římským vojevůdcem P. Corneliem Scipiem Africanem St. V době císařství existovaly kohorty jako samostatné jednotky pomocných sborů (auxilia) a pretoriánů.

¹⁰Trajan (Marcus Ulpius Traianus) žil v letech 53–117, od r. 98 byl římským císařem.

¹¹Polybios (200–120 př. Kr.) řecký politik a historik, žijící od r. 167 v Římě jako zajatec.

¹²Rozkaz ministra č. 30/1956 (čl. 42) - Směrnice o vyznamenávání příslušníků, pracovních kolektivů a součástí ministerstva vnitra, Veřejné bezpečnosti a vojsk ministerstva vnitra, tzv. služební kniha MV-kádr. III-1.

KAPITOLA 1

1.5. Od spravedlnosti k vnitru a zase zpět

Pro pochopení problematiky a jejich souvislostí je potřebné seznámit se s organizačním začleněním českého vězeňství a jeho postavením ve státní správě v konkrétních historických úsecích. A to alespoň rámcově od padesátých let až po současnost.

Československá republika prodělala od svého vzniku mnoho vývojových etap, společensko-politicky naprosto odlišných. Stejně tak i její vězeňství. Zásadou, která byla porušena pouze v padesátých letech, však bylo organizační vynětí vězeňství z působnosti ministerstva spravedlnosti a jeho následné začlenění do působnosti ministerstva národní bezpečnosti a později ministerstva vnitra (názvy ministerstev se v průběhu doby psaly podle různých pravopisných zásad, v této práci dále budeme uvádět jejich názvy s malým začátečním písmenem). Teprve vznik československé federace v roce 1968 a následné rozsáhlé organizační změny, prováděné na základě zákonů^{7,8}, zajistily opětovný přechod vězeňství z působnosti federálního ministerstva vnitra do organizační struktury republikového, českého ministerstva spravedlnosti. A od tohoto časového horizontu, tedy od konce šedesátých let, v rámci ministerstva spravedlnosti ČSR, se datuje relativně samostatný vývoj českého vězeňství. Zhruba do této doby je také nutno zařadit i první impulsy, které vlastně vyústily i v organizační osamostatnění českého vězeňství a vymaňování se - alespoň formálně - z vlivu ministerstva vnitra i co se týče vyznamenávání.

Všichni, kdo pracovali či působili na jakékoli pozici v tehdejší Sboru nápravné výchovy, byli až do konce roku 1968 tzv. státními zaměstnanci a téměř bez výjimky uniformovanými příslušníky ministerstva vnitra. Jejich oceňování a vyznamenávání se důsledně řídilo předpisy tohoto ministerstva a bylo s vnitřními naprosto identické. Již od padesátých let se datuje podrobná reglementace, kdy bylo zvláštním předpisem ministerstva vnitra⁹ upraveno nošení vyznamenání, čestných odznaků a dalších dekorací. Předpis, který byl stále doplňován a zpřesňován, byl samozřejmě platný i pro oblast vězeňství. Až v návaznosti na organizační změnu - převedení vězeňství, tehdejšího Sboru nápravné výchovy s celostátní působností - do organizační struktury ministerstva spravedlnosti - byl teprve v roce 1976 vydán ministrem zvláštní oborový předpis,

který upravoval nošení vyznamenání konkrétně ve Sboru nápravné výchovy ČSR. Přesto lze konstatovat, že mezi právní úpravou nošení vyznamenání, čestných odznaků apod. ve vězeňství, a to i po jeho včlenění do organizační působnosti ministerstva spravedlnosti a úpravou stejné oblasti v dalších ozbrojených složkách, existovala velmi nápadná shoda.

Vlastní, speciální resortní vyznamenání určené především pro uniformované příslušníky nyní již samostatného českého SNV, ale i další pracovníky ve vězeňství se tak objevuje již počátkem první poloviny sedmdesátých let - jak se dovídáme z textu zvláštního předpisu¹⁰ - tedy již v roce 1970.

1.6. Co kam patří, co kdy bylo

Vyznamenání a další faleristické památky českého vězeňství vydávané od roku 1969, tj. od okamžiku organizačního převedení vězeňství do oblasti ministerstva spravedlnosti, do roku 1991, které se mezi sběrateli či v nejrůznějších archivních depozitech zachovaly, lze rozdělit podle různých kritérií do několika tematicky příbuzných skupin.

Významným společenským mezníkem byl bezpochyby rok 1968, kdy došlo k federativnímu uspořádání republiky. Je možno konstatovat, že již od počátku sedmdesátých let na území České socialistické republiky a následně České republiky se v rezortu vězeňství oficiálně setkáváme s několika kategoriemi čestných osobních dekorací:

První (a nejvýznamnější) skupinu tvořila (a tak tomu je i v současnosti) oficiální, státní vyznamenání. Jejich soupis byl již v minulosti velmi podrobně a odborně zpracován¹¹.

Druhá skupina - to byla vyznamenání, medaile a čestné odznaky a další obdobná ocenění, udělovaná ve vězeňství v době, kdy bylo organizačně začleněno nejprve do ministerstva národní bezpečnosti a později do ministerstva vnitra, sice v rozporu s historickou logikou a dlouholetou tradicí, ale na základě okamžité politické a mocenské potřeby. V tomto údobí byli všichni pracovníci vězeňství také příslušníky - uniformovanými, výjimečně civilními - ministerstva vnitra. Celá plejáda čestných odznaků, medailí a dalších druhů tehdy používaných ocenění, v současnosti již jen konkrétní památky na toto složité období vývoje

jednoho ze stěžejních orgánů státní správy, kam tehdy organizačně náleželo i vězeňství, byly zpracovány a důkladně popsány. Posledně zejména ve zvláštním předpisu¹² a tak trochu i historické retrospektivě, v publikaci tehdejšího federálního ministerstva vnitra.

Do této skupiny lze také zahrnout i ocenění udělovaná jak v době organizačního začlenění do vnitra, tak i později do spravedlnosti. Jsou to ocenění a čestné tituly udělované odborovými orgány zejména občanským pracovníkům. Vzhledem k tomu, že to byla záležitost především odborářská, patří tato ocenění do další, odlišné kategorie a nejsou z toho důvodu v následujícím soupisu uváděna¹³.

Třetí skupina – do té lze zahrnout čestné dekorace, jež byly založeny a používány výlučně pro ocenění osob i kolektivů v penitenciární sféře tehdejší České socialistické republiky, později již České republiky. Časově je počátek tohoto období datován na konec šedesátých let. Již počátkem první poloviny sedmdesátých let, v roce 1975, byla tato oblast upravena zvláštním předpisem¹⁴ ministra spravedlnosti ČSR. V průběhu let dochází k dalšímu novelizování¹⁵ a doplňování. Tento časový úsek trvá de facto až do společenského zlomu roku 1989. Dalším časovým horizontem je už současnost – doba samostatné České republiky.

Tuto pro čtenáře zajímavou oblast je pro přehlednost nutné dále rozdělit na další významné části, a to:

1. Vyznamenání, medaile, čestné odznaky, a další čestné dekorace používané a udělované zejména pracovníkům českého vězeňství jednotlivcům i kolektivům (Sboru nápravné výchovy ČSR) ale – v souladu s tehdy platnými předpisy – i dalším občanům státu, institucím apod. od roku 1969 do roku 1989 včetně.

2. Medaile a plakety používané a udělované ve Vězeňské službě České republiky po roce 1990¹⁶, resp. od roku 1996.

Detailnější dělení vězeňských čestných dekorací z pohledu morálního oceňování konkrétních služebních nebo pracovních výsledků, zásluh či významných činů v období 1969–1989 je možno provést asi tak, jak je uvedeno v dalším věcném přehledu:

I. Čestné dekorace určené k oceňování jednotlivců – příslušníků a občanských pracovníků Sboru nápravné výchovy ČSR za:

- a) zásluhy služební, pracovní apod.
- b) sportovní činnost a výsledky
- c) jiné

II. Čestné dekorace určené k oceňování kolektivů – útvarů

¹²Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci.

¹³Zákon Národního shromáždění č. 173/1968 Sb., jímž se mění a doplňuje zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody.

¹⁴Rozkaz ministra vnitra č. 150/1958 (čl. 156) - Směrnice o vyznamenávání příslušníků, pracovních kolektivů, útvarů a součástí Státní bezpečnosti, Veřejné bezpečnosti a vojsk MV, tzv. služební kniha MV-káde III-1.

¹⁵Rozkaz ministra spravedlnosti č. 21/1970 o udělování čestného odznaku „Za věrnou službu“ ve Sboru nápravné výchovy ČSR.

¹⁶PŮLEC, V. Československá státní vyznamenání, státní čestná uznání a ceny. Praha: SNTL, 1980.

¹⁷Narižení ministra vnitra Československé socialistické republiky č. 14/1988 o služebním stejnokroji příslušníků Sboru národní bezpečnosti (stejnokrojový předpis) - Věstník Federálního ministerstva vnitra.

¹⁸Rozkaz ministra spravedlnosti ČSR č. 1/1975 o zásadách pro rozvoj a hodnocení pracovní iniciativy občanských pracovníků Sboru nápravné výchovy ČSR.

¹⁹Rozkaz ministra spravedlnosti ČSR č. 10/1976 o propůjčování státních vyznamenání ve Sboru nápravné výchovy ČSR.

²⁰Tyč-2, Rozkaz ministra spravedlnosti ČSR č. 13/1988 - O stejnokrojích příslušníků Sboru nápravné výchovy ČSR, zejména: Příloha č. 10 (k § 24): Pořadí nošení československých řádů, vyznamenání a medailí in natura. Příloha č. 11 (k § 24): Upevňování stužek československých řádů, vyznamenání a medailí. Příloha č. 12 (k § 27 odst.): Umístění a pořadí odznaků na stejnokrojích. Příloha č. 13 (k § 27 odst.): Vzory upevňování československých řádů, vyznamenání, medailí (stužek) a odznaků na stejnokrojích.

²¹Narižení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 17/1996, o zřízení, udělování a odnímání Medailí a Plaket Vězeňské služby České republiky.

KAPITOLA 1

1.7. SOUPIS ČESTNÝCH DEKORACÍ SNV ČSR 1969–1990

Ocenění udělovaná jednotlivcům

1. ZA VĚRNOU SLUŽBU SNV ČSR (čestný odznak) - vzor 1970
2. ZA VĚRNOU SLUŽBU SNV ČSR (čestný odznak) - vzor 1974
3. VZORNÝ PŘÍSLUŠNÍK SNV ČSR (čestný odznak), I. varianta - 1975
4. VZORNÝ PŘÍSLUŠNÍK SNV ČSR (čestný odznak), II. varianta - 1977
5. ZA VĚRNOU SLUŽBU SNV ČSR (čestný odznak) - vzor 1979
6. MEDAILE SBORU NÁPRAVNÉ VÝCHOVY ČSR - 1984
7. MEDAILE ZA VĚRNOU SLUŽBU, I., II., III. stupeň - 1989
8. PŘEBORNÍK SBORU NÁPRAVNÉ VÝCHOVY ČSR - 1975
9. ČESTNÝ ODZNAK ČLEN VZORNÉHO KOLEKTIVU SNV ČSR, I., II., III. stupeň - 1986

Ocenění udělovaná kolektivům – útvarům

1. STANDARTA SBORU NÁPRAVNÉ VÝCHOVY ČSR - 1973
2. PRAPOR MINISTRA SPRÁVEDLNOSTI ČSR - 1976
3. PRAPOR ČESKÉHO ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU SSM - 1985
4. KNIHA CTI SBORU NÁPRAVNÉ VÝCHOVY ČSR - 1984

Vzor - nákres z předpisu

ZA VĚRNOU SLUŽBU SNV ČSR

1.8. Popis čestných dekorací SNV ČSR

1.9. Ocenění udělovaná jednotlivcům

1. ZA VĚRNOU SLUŽBU SNV ČSR vzor 1970

Čestný odznak byl založen rozkazem ministra spravedlnosti ČSR č. 21/1970 ze dne 1. 9.1970. K jeho zrušení došlo na základě § 8 RMS č. 5/1979 ke dni 4. 5.1979.

Je to vůbec první z celé řady vyznamenání vydaných za dvě desítky let a určených zejména k oceňování uniformovaných příslušníků českého vězeňství (tehdejšího Sboru nápravné výchovy ČSR) po organizačním přechodu do působnosti českého republikového ministerstva spravedlnosti. Čestný odznak byl založen a zřízen zejména pro oceňování dlouholeté a obětavé služby příslušníků Sboru nápravné výchovy ČSR v ozbrojených sborech. Tímto opatřením se reagovalo na skutečnost, že ve všech oblastech společenské činnosti tehdejšího státu byli dlouholetí a zasloužilí pracovníci různými formami oceňování za úspěšné pracovní výsledky, zatímco ve Sboru nápravné výchovy ČSR tato praxe nebyla vlastně nijak zajištěna. Také tehdy praktikovaný způsob propůjčování pouze státních vyznamenání nemohl plně pokrýt tuto morální potřebu. Odůvodněnost nově zřizovaného tzv. morálního ocenění byla spatřována i v tom, že specifické služby Sboru nápravné výchovy opravňovaly k zavedení určité zvláštnosti oproti civilním organizacím a institucím. Dále bylo uvažováno i praktické hledisko, bylo možno vyznamenávat relativně velký okruh uniformovaných příslušníků SNV. Oprávněně se předpokládala příznivá odezva zvláště u nižších funkčních kategorií příslušníků, kde tato morální forma ocenění jejich služby nebyla plně zajištěna.

První z řady specifických morálních ocenění nové generace z počátku sedmdesátých let bylo udělováno ministrem spravedlnosti zejména těm příslušníkům SNV ČSR, kteří dovršili v průběhu kalendářního roku 25 let služby ve Sboru. Čestný odznak mohl být udělován pouze jedenkrát, nikoli opětovně.

Popis insignie: Čestný odznak je jednostranný. Je zhotoven z masivní kovové slitiny (tombak) a je patinován do barvy starého stříbra. Velikost je 40 x 25 milimetrů (od základny ke špičce odznaku). Má tvar husítké pavězy, jejíž

obě svislé strany jsou obklopeny osmi lipovými lístky. Tím byla vyjádřena i jeho výlučnost a odlišení od jiných, tehdy v republice vydávaných a udělovaných odznaků. Na lící straně v horní části odznakové plochy je umístěna drobná pěticípá smaltovaná červená hvězda, rozpětí hrotů 5 mm. Zbývající část plochy odznaku je zaplněna působivým nápisem ve čtyřech řádkách: ZA/VĚRNOU/SLUŽBU/SNV-ČSR. Zkratka SNV-ČSR je v ozdobném rámečku. Ražbu schváleného tzv. zaváděcího množství odznaku v počtu 1000 kusů provedlo družstvo ZUKOV PRAHA 7. Firemní značka tohoto známého a renomovaného ražebního ústavu je uprostřed rubové strany.

KAPITOLA 1

2. ZA VĚRNOU SLUŽBU SNV ČSR - vzor 1974

Vzhledem ke skutečnosti, že limitovaný počet 1000 původně vyražených kusů odznaku byl během krátké doby dvou let vyčerpán a ukazovala se potřeba ocenit další příslušníky, kteří splnili udělovací kriteria - dosáhli předpisem předpokládaného počtu odsloužených služebních let - bylo rozhodnuto zadat, a to bez změny předpisu, tzv. doražbu z původních, pouze částečně upravených raznic. To provedla opět firma ZUKOV Praha. Výše nákladu tohoto druhého vydání odznaku není známa.

Popis medailové plochy lící i rubové strany, velikost odznaku i další technické parametry jsou shodné s prvním vydáním. Jedinou viditelnou změnou je velikost emailové rudé hvězdy, jejíž hroty mají rozpětí 10 mm.

Až do vydání rozkazu ministra spravedlnosti č. 5/197918 ze dne 4. 5. 1979 byl odznak udělován a jeho insignie používána souběžně se vzorem 1970 na základě původního, platného rozkazu ministra spravedlnosti ČSR č. 21/1970 ze dne 1. 9.1970.

3. VZORNÝ PŘÍSLUŠNÍK SBORU NÁPRAVNÉ VÝCHOVY ČSR varianta 1975

Čestný odznak byl založen rozkazem ministra spravedlnosti č. 5/1975¹⁷ ze dne 1. 3. 1975. Jeho zrušení je provedeno na základě RMS č. 15/1990 ke dni 24. 5. 1990. Toto vyznamenání bylo zřízeno k oceňování záslužných činů nebo příkladného plnění služebních povinností, za dlouhodobý a obětavý výkon služby. Podle tehdy platného právního předpisu byl tento druh vyznamenání udělován ministrem spravedlnosti. K udělení mohlo dojít pouze jednou.

Popis insignie - vzor 1: Čestný odznak je jednostranný. Má tvar pěticípé červené smaltované hvězdy, na lící straně po okraji lemované žlutou linkou. Uprostřed hvězdy je žlutá výseč s vyrytým nápisem v barvě žluté: VZORNÝ PŘÍSLUŠNÍK a pod výsečí ve vodorovném žlutém poli je nápis: SNV-ČSR. Kolem spodní části hvězdy jsou lipové listy ve zlatavé barvě, sahající do poloviny obvodu hvězdy. Na zadní straně je vyraženo označení ražebního ústavu - tehdejší Československé státní mincovny v Kremnici. Značka ražebny na rubu má velikost 3 milimetry.

¹⁷ Rozkaz ministra spravedlnosti ČSR č. 5/1975 o udělování čestného odznaku ve Sboru nápravné výchovy ČSR.

4. VZORNÝ PŘÍSLUŠNÍK SBORU NÁPRAVNÉ VÝCHOVY ČSR varianta 1977

Vzhledem ke spotřebování - udělení - první varianty ražby Čestného odznaku bylo rozhodnuto o jeho doražbě z původních raznic. Jedná se tedy o technickou, barevně odlišnou mutaci původní verze odznaku.

Popis insignie - vzor 2: Čestný odznak je jednostranný. Má tvar pěticípé červené smaltované hvězdy, na lící straně po okraji lemované žlutou linkou. Uprostřed hvězdy je žlutá výseč s nápisem v barvě červené VZORNÝ PŘÍSLUŠNÍK a pod výsečí ve vodorovném žlutém poli je nápis, opět v barvě červené, SNV-ČSR. Kolem spodní části hvězdy jsou lipové listy ve zlatavé barvě, sahající do poloviny obvodu hvězdy. Na zadní straně je vyraženo označení ražebního ústavu - tehdejší Československé státní mincovny v Kremnici.

Tato již druhá varianta odznaku má velikost značky ražebny na rubu o rozměru 5 milimetrů. Naprosto rozdílná je také povrchová úprava rubové strany první i druhé varianty.

5. ZA VĚRNOU SLUŽBU SNV ČSR vzor 1979

Čestný odznak byl založen rozkazem ministra spravedlnosti č. 5/1979¹⁸ ze dne 4. 5. 1979. Nahradil obdobně ideově koncipovanou dekoraci - čestný odznak ZA VĚRNOU SLUŽBU SNV ČSR z roku 1970 a jeho ražební variantu vydanou v roce 1974. Výtvarná podoba je poněkud odlišná od prvních dvou vzorů - hvězda je masivnější a lipové lístky aplikované okolo odznaku jdou pouze do třetiny výšky insignie. Současně bylo rozhodnuto vyměnit odznaky udělované a používané v souladu s původním předpisem za dekorace nového vzoru, a to v termínu do 31. 12. 1979. Kritéria udělování však zůstala stejná jako v případě čestného odznaku vzoru 1970. Uděloval jej ministr spravedlnosti příslušníkům Sboru nápravné výchovy ČSR jako oceňování dlouholeté a obětavé služby zejména těm, kteří dovršili v průběhu roku 25 let služby. Udělovat se mohl pouze jedenkrát. Byl zrušen RMS č. 6/1989 ke dni 1. 6. 1989.

Popis insignie: Čestný odznak je jednostranný. Zhotoven je z masivní hliníkové slitiny, patinován do zlatavé barvy vysokého lesku. Má tvar pavězy, která má základnu a svislé strany (cca do dvou třetin výšky odznaku) obklopeny

lipovými lístky (11 lístků). Velikost zůstala obdobná jako u původního odznaku, tj. 40 milimetrů. V horní třetině plochy odznaku je aplikována červená pěticípá hvězda, jež má rozpětí hrotů 15 mm. Zbytek odznakové plochy je zaplněn čtyřřádkovým nápisem: ZA/VĚRNOU/SLUŽBU/SNV ČSR. Značka ražebního ústavu není na odznaku uvedena.

¹⁸Rozkaz ministra spravedlnosti č. 5/1979, o udělování odznaku „Za věrnou službu“ ve Sboru nápravné výchovy

KAPITOLA 1

6. MEDAILE SBORU NÁPRÁVNÉ VÝCHOVY ČSR - 1984

Medaile byla založena rozkazem ministra spravedlnosti č. 11/1984¹⁹ ke dni 1. 10. 1984.

K jejímu zrušení dochází dne 24. 5. 1990, a to na základě RMS č. 15/1990. Toto vyznamenání uděloval ministr spravedlnosti a k jeho udělování měl také pravomoc náčelník správy Sboru nápravné výchovy ČSR. Medaile byla zřízena k ocenění dosahovaných výsledků ve výkonu služby, dlouholeté obětavé práce a zásluh při budování a upevňování Sboru nápravné výchovy ČSR.

Popis insignie: Medaile je jednostranná, zhotovená z patinovaného tombaku. Má tvar kruhu o průměru 32 milimetrů. Uprostřed medailového pole je státní znak, ve spodní části jsou lipové listy a po obvodu opis (písmena patkami dovnitř) SBOR NÁPRÁVNÉ VÝCHOVY ČSR. Stuha medaile je v barvě červené, je široká 38 milimetrů a dlouhá 55 milimetrů. Součástí ocenění je i stužka v barvě stuhu o rozměrech 38 x 10 milimetrů. Uprostřed stužky je umístěna miniatura medaile o průměru 9 milimetrů. Autorem ideového návrhu je kpt. Alexander Szabó, příslušník Správy Sboru nápravné výchovy SSR. Ražbu provedla tehdejší Československá státní mincovna v Kremnici. Podle uměleckého „rukopisu“ výtvarné podoby medaile lze s jistotou tvrdit, že umělecký přepis návrhu do plastické podoby vytvořil sochař a medailér Andrej Petér, i když signatura jeho podpisu na medaili chybí.

¹⁹Rozkaz ministra spravedlnosti č. 11/1984 o zřízení Medaile Sboru nápravné výchovy ČSR.

7. MEDAILE ZA VĚRNOU SLUŽBU, I., II., III. stupeň

Medaile byla založena rozkazem ministra spravedlnosti ČSR č. 6/1989²⁰ ke dni 2. 6. 1989. K rozhodnutí o jejím založení došlo vzápětí po společné poradě vedení tehdejších správ SNV ČSR a ZNV SSR. Tato porada se uskutečnila v květnu 1987. Dochází k zásadnímu rozhodnutí, že medaile bude zhotovena ve třech stupních. V podstatě se stala českou obdobou medaile slovenské, o jejímž založení a vydání bylo v roce 1987, a to již před společnou poradou, na úrovni slovenského ministerstva spravedlnosti rozhodnuto. Jediné rozlišení obou typů medailí bylo v české textové mutaci. Výtvarná stránka slovenské i české verze byla naprosto shodná. Autorem obou jazykových mutací byl mjr. A. Szabó z ÚVV ZNV SSR Bratislava. Vzhledem k zásadní změně společensko-politické situace, která nastala koncem roku 1989, bylo uděleno jenom několik málo exemplářů. Převážná část celého českého vydání se tak pro ideově-výtvarnou nepoužitelnost v porevoluční době ocitla v úředním depozitu. Za necelého půl roku poté dochází k jejímu oficiálnímu zrušení. Stává se tak rozkazem ministryně spravedlnosti č. 15/1990 ze dne 24. 5. 1990²¹. Pro úplnost přehledu uvedme další podrobnosti: Medaili uděloval ministr spravedlnosti ČSR. Záměrem vydavatele bylo nahradit čestný odznak Za věrnou službu medailí, která měla vzhledem k několika stanoveným stupňům obsáhnout morální oceňování širšího spektra příslušníků a také občanských pracovníků Sboru nápravné výchovy ČSR.

Popis insignie: Medaile má průměr 33 milimetrů. I. stupeň je patinován do barvy zlaté, II. stupeň do barvy stříbrné a III. stupeň je patinován do barvy bronzové. Je dvoustranná. Na lící straně medaile je aplikována pěticípá hvězda na pěticípém štítu. Obraz je lemován vavřínovými ratolestmi. Uprostřed medailového obrazu je umístěn nápis ve třech řádcích ZA/VĚRNOU/SLUŽBU. Na rubu medaile je nápis v šesti řádcích SBOR/NÁPRAVNÉ/VÝCHOVY/ČESKÉ/SOCIALISTICKÉ/ REPUBLIKY, pod ním vavřínová ratolest, uprostřed níž je pěticípá hvězda. Medaile je zavěšena na stuze 38 milimetrů široké a 55 milimetrů dlouhé v barevné kombinaci červeno-zeleno-červené v poměru 6:26:6. U medaile I. stupně je uprostřed jeden žlutý proužek široký 2 milimetry. U medaile II. stupně jsou dva žluté proužky, vzdálené od sebe 7 milimetrů, a u III. stupně tři žluté proužky, vzdálené od sebe vždy 5 milimetrů. K medaili ná-

leží stužka ve stejném provedení, jako je stuha medaile příslušného stupně. Stužka má velikost 38 x 10 milimetrů.

Při rozhodování o vybarvení stužek, tedy při volbě barevných kombinací a provedení, se vycházelo z barev blízkých tradicím Sboru nápravné výchovy – višňově rudá (barva nárameníků), olivově zelená (barva stejnokroje) a barva zlatová. Autorem výtvarného návrhu je mjr. Alexander Szabó ze správy Sboru nápravné výchovy SSR. Ražbu prováděla tehdejší Československá státní mincovna v Kremnici.

Podle dostupných informací bylo vyraženo celkem 1700 kusů medailí I. stupně (barva zlatá), 2800 kusů medailí II. stupně (barva stříbrná) a 2800 kusů medailí III. stupně (barva bronzová).

²⁰Rozkaz ministra spravedlnosti ČSR č. 6/1989, o zřízení a udělování medaile Za věrnou službu.

²¹Rozkaz ministryně spravedlnosti č. 15/1990, o zrušení a pozbytí účinnosti některých normativních aktů účinných ve Sboru nápravné výchovy ČR.

KAPITOLA 1

8. PŘEBORNÍK SBORU NÁPRAVNÉ VÝCHOVY ČSR

Odznak byl založen rozkazem ministra spravedlnosti č. 2/1975²² ke dni 1. 2. 1975. K jeho zrušení dochází na základě rozkazu ministra spravedlnosti č. 28/1991 ze dne 30. 8. 1991. Tento odznak uděloval ministr spravedlnosti ČSR. K jeho udělování byl oprávněn také náčelník správy Sboru nápravné výchovy České republiky. Odznak byl určen k oceňování výsledků dosažených příslušníky a občanskými pracovníky Sboru nápravné výchovy ČSR v branných přeborech a sportovních soutěžích organizovaných Sborem nápravné výchovy ČSR.

Popis insignie: Odznak je jednostranný, smaltovaný, v červené barvě výložek stejnkroje tehdejšího Sboru nápravné výchovy ČSR. Má tvar rovnostranného trojúhelníku se zaoblenými rohy a vypouklými stranami, postavený na

špičku. V horní části odznaku je nápis PŘEBORNÍK SNV, uprostřed je hvězda obklopená vavřínovými snítkami po obou stranách. Ve spodní části odznaku, v prostoru mezi spodními paprsky hvězdy, je nápis ČSR. Dle zjištěných informací vyrobila odznak v požadovaném množství renomovaná firma NISASPORT z Jablonce nad Nisou. Značka této firmy na odznaku však uvedena není.

9. ČESTNÝ ODZNAK ČLEN VZORNÉHO KOLEKTIVU SNV ČSR, I., II., III. stupeň

Tento druh ocenění byl založen až v roce 1986. Soutěž kolektivů existovala sice již od poloviny sedmdesátých let, její kritéria byla postupně několikrát rozkazem náčelníka správy Sboru nápravné výchovy ČSR měněna, upravována a doplňována. Insignie odznaku či jeho výtvarná podoba dostala však právní podklad až teprve vydáním rozkazu náčelníka správy Sboru nápravné výchovy ČSR č. 10/1986²³ ze dne 30. 4. 1986. Ke zrušení tohoto ocenění dochází na základě rozkazu ministryně spravedlnosti č. 15/1990 ze dne 24. 5. 1990. Toto ocenění uděloval náčelník správy Sboru nápravné výchovy ČSR kolektivům, které splnily soutěžní kritéria. Členům vyhodnoceného kolektivu byl současně předáván odznak příslušného stupně.

Popis insignie: Čestný odznak je kruhového tvaru o průměru 30 milimetrů, dvoustranný. Je zavěšen na kovovém štítku velikosti 25 x 16 milimetrů. Na smaltovaném štítku, který má barvu výložek SNV, je římskou číslicí označen stupeň propůjčeného čestného ocenění. Motivem lící strany odznaku je pěticípá hvězda obklopená na spodní straně lipovými ratolestmi. Medailová plocha je dále dotvářena děleným opisem v horní části SNV ČSR (písmena patkami dovnitř) a v dolní části zleva doprava (písmena patkami ven) ČLEN VZORNÉHO KOLEKTIVU. Na rubové straně je v horní části pěticípá hvězda a pod ní nápis ve 4 řádcích: SOCIALISTICKY/PRACOVAT/SOCIALISTICKY/ŽÍT. Ražební ústav, který odznaky zhotovil, svoji ražební značku na odznak neaplikoval.

²²Rozkaz ministra spravedlnosti ČSR č. 2/1975, o udělování titulu „Přeborník Sboru nápravné výchovy ČSR“.

²³Rozkaz náčelníka správy Sboru nápravné výchovy č. 10/1986, kterým se vydávají zásady soutěže o získání titulu „Vzorný kolektiv“ ve Sboru nápravné výchovy.

1.10. Ocenění udělovaná kolektivům - útvarům

2. STANDARTA SBORU NÁPRAVNÉ VÝCHOVY ČSR - 1973

Standarta SNV ČSR byla zřízena rozkazem náčelníka správy Sboru nápravné výchovy ČSR č. 13/1973²⁴ ke dni 1. 5. 1973. Byla propůjčována útvarům SNV za dosažené výsledky při plnění služebních povinností. K jejímu zrušení dochází rozkazem ministryně spravedlnosti č. 15/1990 ze dne 24. 5. 1990.

Výtvarná podoba: Na lící straně standarty, která má rozměry 80cm x 60 cm a je provedena z temně rudého hedvábí v odstínu barvy korespondujícím s barvou výložek stejnokroje příslušníka SNV, je v levé polovině aplikován státní znak ČSSR, na který navazuje dvouřádkový nápis v barvě zlatavé: STANDARTA/SNV ČSR. Rubová strana standarty, provedená v jasné žluté barvě, má vpravo aplikovanou jednoduchou pěticípou hvězdu v barvě rudé. Jinak celou plochu standarty vyplňuje nápis, provedený do pěti řádků, písmena v barvě červené:

NEJLEPŠÍMU/ÚTVARU/ZA/PRACOVNÍ/VÝSLEDKY.

3. PRAPOR MINISTRA SPRÁVEDLNOSTI ČSR - 1976

Prapor byl zřízen rozkazem ministra spravedlnosti ČSR č. 12/1976²⁵ ke dni 1. 11. 1976. Ke zrušení tohoto ocenění, určeného pro vyznamenávání vyhodnoceného útvaru, dochází rozkazem ministryně spravedlnosti ČR č. 15/1990 ze dne 24. 5. 1990. Za zmínku stojí informace, že vůbec poprvé byl udělen útvaru SNV Heřmanice²⁶.

Výtvarná podoba: Na lící straně praporu, který má rozměry 120 cm x 100 cm a je zhotoven z temně rudého hedvábí v odstínu barvy korespondujícím s barvou výložek stejnokroje příslušníka SNV, je uprostřed aplikován státní znak ČSSR, nad nímž je proveden v polokruhu nápis „ÚTVAR SNV ČSR HEŘMANICE“ (písmena patkami dovnitř) v barvě zlatavé. (Další roky byla vždy zhotovována textová mutace praporu s názvem zvítězivšího útvaru-věznice.) Pod státním znakem je stylizovaná lipová ratolest. Rubová strana, provedená ve shodné temně rudé barvě, má v horní třetině aplikovanou jednoduchou pěticípou hvězdu v barvě zlatavé a dále plochu standarty vyplňuje nápis provedený do tří řádků, písmena v barvě zlatavé: PRAPOR/MINISTRA SPRÁVEDLNOSTI/ČSR. Pod nápisem je opět stylizovaná lipová ratolest.

²⁴Rozkaz náčelníka správy Sboru nápravné výchovy ČSR č. 13/1973, o zřízení Standarty Sboru nápravné výchovy ČSR.

²⁵Rozkaz ministra spravedlnosti ČSR č. 12/1976, o zřízení „Praporu ministra spravedlnosti ČSR“ a jeho propůjčování.

²⁶Rozkaz ministra spravedlnosti ČSR č. 4/1978, o propůjčení „Praporu ministra spravedlnosti ČSR“.

KAPITOLA 1

4. PRAPOR ČESKÉHO ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU SSM – 1985

Prapor byl zřízen rozkazem náčelníka správy Sboru nápravné výchovy č. 16/1985²⁷ ke dni 1. 6. 1985 a byl udělován základním organizacím SSM v útvech Sboru nápravné výchovy ČSR. K jeho zrušení dochází rozkazem ministryně spravedlnosti č. 15/1990 ze dne 24. 5. 1990.

Výtvarná podoba: Prapor je zhotoven z temně rudého hedvábí v odstínu barvy korespondujícím s barvou výložek stejnokroje příslušníka SNV. Na lící straně praporu, který má rozměry 40 cm (délka) x 30 cm (šířka) je uprostřed této strany aplikován oficiální znak SSM ČSSR. Okolo označení je v kruhu dělený opis: PRAPOR ČESKÉHO ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU (písmena zlatavé barvy patkami dovnitř) SOCIALISTICKÉHO SVAZU MLÁDEŽE (písmena zlatavé barvy patkami ven). Na rubové straně praporu, uprostřed plochy, která je výtvarně nenáročně řešena, je aplikován čtyřřádkový nápis, provedený rovněž ve zlatavé barvě: NEJLEPŠÍ/ZÁKLADNÍ ORGANIZACI/ SOCIALISTICKÉHO SVAZU MLÁDEŽE/SNV ČSR. Pod nápisem je aplikována stylizovaná lipová ratolest, provedená v kombinaci dvou odstínů zelené barvy.

5. KNIHA CTI SBORU NÁPRAVNÉ VÝCHOVY ČSR

Tento druh morálního ocenění byl zřízen rozkazem náčelníka správy Sboru nápravné výchovy ČSR č. 34/1984²⁸ ke dni 1. 1. 1985. K jeho zrušení dochází na základě rozkazu ministryně spravedlnosti č. 15/1990 ze dne 24. 5. 1990. O zápisu do Knihy cti SNV ČSR rozhodoval náčelník správy Sboru nápravné výchovy. Toto vyznamenání bylo zřízeno k ocenění a zejména dokumentování záslužných činů příslušníků SNV ČSR, kolektivů úspěšně splňujících podmínky obhajoby titulu Vzorový kolektiv I. stupně a útvarů SNV, jimž bylo propůjčeno státní či jiné vyznamenání.

²⁷Rozkaz náčelníka správy Sboru nápravné výchovy ČSR č. 16/1985, kterým se vyhlašuje Dohoda o zřízení Praporu Českého ústředního výboru SSM udělovaného základním organizacím SSM v útvech Sboru nápravné výchovy ČSR.

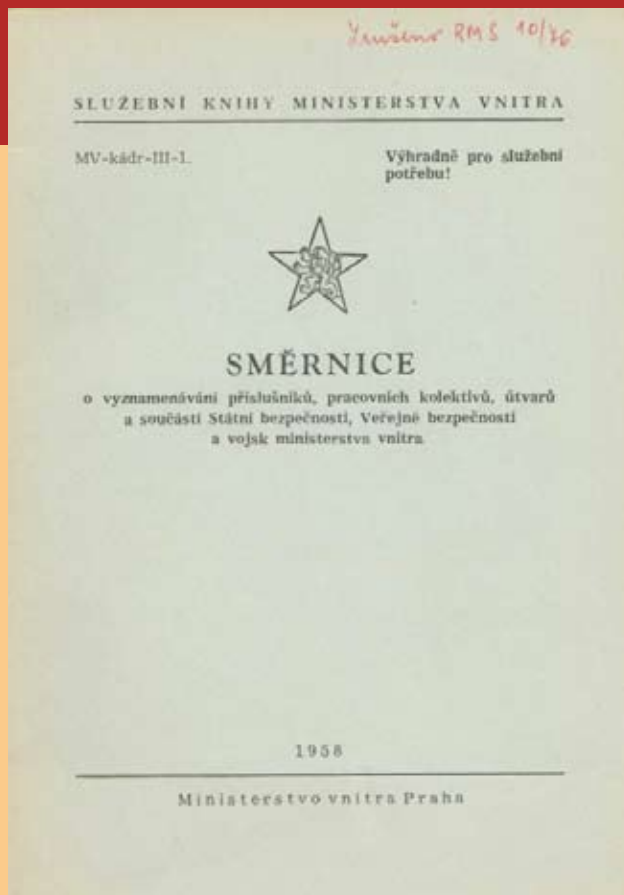
²⁸Rozkaz náčelníka správy Sboru nápravné výchovy č. 34/1984, kterým se zřizuje „Kniha cti Sboru nápravné výchovy ČSR“.

1.11. Závěrem úvodní kapitoly...

Systém čestných ocenění, odznaků, medailí a vyznamenání Sboru nápravné výchovy ČSR se vyvíjel samostatně v podstatě po celou dobu, kdy došlo ze zákona od roku 1969 k organizačnímu převedení vězeňství do působnosti obou národních republik - tehdejší České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky. Pozornosti odborníka na vyznamenání, faleristy, badatele či jen pozorného laika nemůže ovšem uniknout zajímavá skutečnost: koncepce a systém vyznamenávání v obou národních republikách federace v oblasti vězeňství byly velmi pečlivě koordinovány a v podstatě byla obdobná. Možná též říci totožné - vyznamenání se lišila pouze jazykovou mutací textové části, někdy i mutací medailového obrazu. Tzv. morální hodnotu ale měla tato ocenění shodnou. Jednoznačně to dokazují dochované archivní prameny a samozřejmě i jednotlivé druhy těchto čestných morálních ocenění. K ukončení této etapy souběžného výtvarného vývoje dochází v první polovině roku 1990 - celý komplex vyznamenání SNV ČSR je tehdy - žel bez hlubší komplexnější analýzy a bez jakékoliv věcné náhrady - zrušen. Možná konstatovat, že zaniká ve vězeňství na relativně dlouhou dobu několika let.

Bibliografie původních vydaných předpisů, alespoň těch stěžejních, upravujících po právní stránce zejména vydávání a udělování vyznamenávání v českém vězeňství druhé poloviny 20. století a dále odkazy alespoň na část odborné literatury, vztahující se tematicky k tomuto oboru, je poměrně rozsáhlá. Přesto považuje autor za nutné seznámit čtenářskou odbornou i laickou veřejnost alespoň s redukováním výběrem těchto materiálů. Vedla jej k tomu především snaha ulehčit dalším případným zájemcům o tuto specializovanou a především nepříliš známou faleristickou oblast značně komplikovanou cestu při doslova detektivním vyhledávání písemných podkladů, potřebných k jakékoliv kvalifikované badatelské činnosti.

Autor této práce pojal projevy dnes již uzavřené kapitoly historie a vývoje faleristiky v oblasti českého vězeňství druhé poloviny 20. století jako významnou, naprosto neoddělitelnou součást vývoje dějin našeho moderního státu. Je si vědom jejich těsného sepětí s hospodářským, politickým a kulturním vývojem uplynulého období. Stál před opravdu nelehkým úkolem zachytit naprosto specifické projevy celé této složité a rozporuplné doby, trvající několik desítek let,

a vtěsnat je do relativně omezeného rozsahu této publikace. Protože lze počítat s tím, že si čtenář může poměrně snadno opatřit potřebnou znalost širších historických souvislostí, zůžil autor vědomě své hledisko a soustředil pozornost zejména na mnohotvárné projevy ideového a s tím spojeného výtvarného vývoje podoby čestných dekorací v českém vězeňství. Je známo, že česká faleristika obecně, tedy i faleristika vězeňská, v poslední době vývojově a badatelsky výrazně pokročila. Přesto však trvalo několik let, než se její specifická, tzv. vězeňská větev stala předmětem kvalifikovaného zájmu české historiografie. Za těchto podmínek a v těchto souvislostech usiluje autor touto prací o splnění dílčího úkolu, charakterizovaného na počátku.

KAPITOLA 2

2.1. Léta devadesátá

2.2. VIRTUTE ET EXEMPLO PRAVDA VYSVOBODÍ VÁS

Již dlouhou dobu - tu s větším, jindy s menším úspěchem - lze o nejrůznějších čestných dekoracích prohlašovat, že vlastně jsou historií raženou do kovu. Jako trvale zachované dokumenty společnosti, jako doklady určité, konkrétní vývojové epochy její kultury, dějin a hospodářství fascinují lidi na celém světě. Mnohotvárnost a neobvyklost vyznamenání, medailí nebo nejrůznějších plaket otevírá odborníkům i dalším zájemcům téměř neohraničené možnosti objevování nového a vědecky hodnotného.

Pravděpodobně každého zaujme nejen latinský nápis, použitý v záhlaví této kapitoly, v českém překladu znějící: Ctností a příkladem použitý na záslužných Medailích Vězeňské služby České republiky, ale i česky psané heslo: Pravda vysvobodí vás na oficiálních Plaketách Vězeňské služby České republiky. To jsou dvě závažné myšlenky umělecky vkusně a nenásilně ztvárněné a zakomponované natrvalo do kovu dvou nevelkých, přesto velmi významných výtvorů drobné umělecké plastiky. Zejména z hlediska společensko-politického dopadu a významu to nejsou pouhá okřídlená úsloví nebo účelově laděné, náhodně vybrané citáty. To je konkrétní výsledek zásadní změny filozofie ve vězeňství devadesátých let minulého století. Je to však současně ukázka nového, moderního přístupu k oceňování pracovníků českého vězeňství!

Nezasvěcený zájemce si stěží může představit, jak mnoho muselo být technických, grafických a dalších příprav, které předcházely okamžiku, než spatřila světlo světa dvě miniaturní umělecká díla, jejichž vznik je oficiálně datován finálním rozhodnutím generálního ředitele Vězeňské služby České republiky a vydáním zvláštního předpisu²⁹.

Pohled na reprodukce nově vzniklých čestných ocenění, která budou celých deset let ve vězeňství České republiky sloužit jako nejvyšší resortní vyznamenání, jistě vyvolá nejednu čtenářskou otázku. Ať již je to autorství ideového záměru, zájem o genezi umělecké kompozice a celkového grafického ztvárnění či převodu a o realizaci plastické podoby, bezpodmínečně potřebné k dokonalému technické-

mu provedení finální podoby tohoto uměleckého výtvoru – ražby... Nebo třeba informace o ražebním ústavu či další parametry a podrobnosti o nové medaili a plaketě atd.

Do rukou čtenáře se právě nyní dostává práce, která si klade za cíl podat kompletní informaci a přehled prvních porevolučních oficiálních čestných dekorací vydaných ve 2. pol. devadesátých let a propůjčovaných, resp. udělovaných za příkladnou obětavost a statečnost ve službě i občanském životě v současné době v českém vězeňství. Bude tak k dispozici odborníkům - faleristům, historikům, ale i dalším zájemcům systematicky zpracovaný kompletní soupis celé škály oficiálních osobních i kolektivních ocenění a vyznamenání používaných v minulosti i v současnosti ve vězeňství na území České republiky. Jde o soupis obsahující popis a rozčlenění, ale v podstatě i historické zařazení vyznamenání do vývojového kontextu doby.

Tato řada vyznamenání - nyní již Vězeňské služby České republiky, jež má svůj počátek právě v 2. pol. devadesátých let, je reálným výsledkem zásadní změny filozofického pohledu na morální oceňování zaměstnanců Vězeňské služby. Všechna jsou důležitou formou práce s lidmi, jejímž prostřednictvím přistupuje top-management, jmenovitě generální ředitel Vězeňské služby České republiky, k ocenění obětavé služby a práce a činnosti zaměstnanců - příslušníků i civilních pracovníků. Stejně tak se tímto způsobem otevírá reálná možnost ocenit i záslužnou práci dalších, mimorezortních občanů, či dokonce cizinců pro české vězeňství.

2.3. Vyznamenání - náhledy pro a proti

Oficiální názor a také názory širší veřejnosti na nutnost či nadbytečnost zřizování a udělování nejrůznějších druhů vyznamenání se v průběhu historie našeho novodobého státu několikrát zásadně měnil či upravoval. Hned po roce 1918 panoval rigorózní názor, že vyznamenání a jejich propůjčování či udělování nebudou mít v nové republikánské společnosti místo. Tento obecně inzerovaný směr se postupně ukázal jako naivní. Morální oceňování, zřízení nových druhů republikových vyznamenání a vlastně jeho

²⁹ Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby č. 17/1996 o zřízení, udělování a odnímání Medaile a Plakety Vězeňské služby České republiky.

nezbytnost se projevila nejen v době mezi válkami. Především to byla později léta válečná, která si vynutila zavedení viditelného ocenění zejména vojenských ctností, statečnosti a dalších morálních vlastností československých zahraničních vojáků. Dalším důvodem byla i skutečnost, že ostatní státy protihitlerovské koalice (a nejen ony) měly dokonale propracovaný systém morálního oceňování svých občanů. A zejména vojáků. Bylo opravdu více než vhodné, aby také naše tehdejší zahraniční vláda vytvořila a používala něco podobného.

Zásadní změna společensko-politického klimatu a celkových poměrů politických sil ve světle ukončení druhého válečného požáru a tím také i v poválečném uspořádání v Československé republice, především potom naprosto nekritické přebírání vnuceného, pro naše zvyklosti opravdu neznámého a v podstatě nepřijatelného východního vzoru života, přineslo i v této oblasti, při odměňování a oceňování občanů nejednu novinku. Nejzávažnější asi byla ta, že při hodnocení celkového pohledu na činy a jednání člověka, v podstatě všeho, tedy i osobních, skutečných zásluh, hrál největší a nejvýznamnější roli politický pohled a posuzování. Ne tedy faktická činnost, ale zejména účelové hodnocení. Správněji - nekritické nadhodnocení politicky angažovaných špiček společnosti. Další, neméně podstatná záležitost byla inflace množství nejrozumnějších čestných dekorací, které se dávaly za vše a všude. Tím samozřejmě došlo i k znevažování jakéhokoliv ocenění a následným morálním škodám, které bude společnost napravovat ještě velmi a velmi dlouhou dobu.

Významný společenský zlom konce devadesátých let a s ním se opět na pořad dne dostala otázka nejen vhodnosti, ale i existence vyznamenání. Zdá se, že se historie počátku dvacátých let tohoto století znovu opakovala. Především dochází ke zrušení převážné části vyznamenání z dob totalitního státu³⁰. Nebo - a to pouze ve výjimečných případech - alespoň k rozhodnutí nadále nepropůjčovat či neudělovat žádné ze všech rozličných druhů státních, příp. rezortních vyznamenání. Oficiálně se toleruje pouze nošení některých udělených vyznamenání. A to ještě s tím, že každý dříve vyznamenaný musí sám učinit rozhodnutí, zda se bude vyznamenáním bývalého režimu ve společnosti prezentovat.

K tomuto nově nastoupenému společenskému trendu nebyly hluché ani orgány ministerstva spravedlnosti a tehdejšího Sboru nápravné výchovy ČR. Počátkem devadesátých let dochází zvláštním předpisem³¹ ke zrušení čestných osobních i kolektivních ocenění, která byla v českém vězeňství sedmdesátých a osmdesátých letech vydávána, udělována či propůjčována. Ovšem tak rigorózní a dlouhodobé programové odmítnutí oficiálních vyznamenání, tedy morálního ocenění jednotlivých občanů, jako tomu bylo v době vzniku tzv. první Československé republiky, přece jen nenastalo. Polistopadová, nově se konstituující společnost si totiž velmi brzy a velmi důkladně uvědomila nutnost a především vhodnost tohoto morálně-právního institutu. Na nejvyšší oficiální rovině došlo záhy k zákonnému zavedení - nyní již výlučně českých - vyznamenání. Vývoj potvrdil platnost zásady, že morální ocenění občana má nesmírný význam - mnohdy pro někoho dokonce větší než ocenění finanční nebo hmotné... Sama dobová praxe a její moderní potřeby významně přispěly k překonání oněch ne zcela správných názorů na vyznamenání obecně. Tento vývojový trend a změna filozofického pohledu se nevyhnuly ani českému vězeňství a významně ovlivnily dění a současnou praxi v této oblasti. Je však naprosto logické, že zájem je kladen především na skutečnost, aby se nedobrá praxe minulosti - udělovat vyznamenání kdekomu - neopakovala. Je opravdu nutné a účelné zabezpečit, aby nedocházelo k inflaci kteréhokoli druhu čestných, zejména osobních ocenění.

2.4. Vyznamenání a medaile české vězeňské současnosti

Rok 1996 má zásadní a rozhodující význam pro vývoj české vězeňské faleristiky - tedy vyznamenání. Podstatné a velmi důležité pro vězeňskou veřejnost našeho novodobého státu bylo v tomto směru již zmíněné rozhodnutí generálního ředitele Vězeňské služby České republiky, které dostalo svoji písemnou podobu vydáním nařízení³² ze dne 1. května 1996. V tomto nově vydaném předpise se prvně širší veřejnost, a nejenom vězeňská, mohla podrobně seznámit jak se záměrem využít možnosti morálního oceňování výjimečných a záslužných činů zaměstnanců v českém vězeňství, ale i s tím, jak insignie³³ nově zřízených vyznamenání vypadají, jakou mají výtvarnou a grafickou podobu.

³⁰Zákon č. 404/1990 Sb., o státních vyznamenáních České a Slovenské Federativní republiky

³¹Rozkaz ministryně spravedlnosti č. 15/1990 o zrušení a pozbytí účinnosti některých normativních aktů účinných ve Sboru nápravné výchovy ČR.

³²Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby č. 17/1996 o zřízení, udělování a odnímání Medaile a Plakety Vězeňské služby České republiky.

³³Insignie - z latiny - znaky hodnosti.

KAPITOLA 2

Je obecně známou skutečností, že ve vězeňství jako takovém budou souběžně vedle sebe existovat vždy dvě zásadní skupiny - civilní (nebo chcete-li civilně správní) a složka uniformovaná. Nesoulad či protiklad v jejich činnosti není - aby byla organizace funkční, musí se jejich činnosti co nejdokonaleji doplňovat. Ovšem rozdíl mezi nimi přece jenom existuje - a to především ve vnější podobě - civil, stejnokroj. Dále také v tom, že uniformovaná složka, zejména při výkonu své náročné služby, vždy bude zdůrazňovat to, že jde především o ozbrojený sbor, podřizující se zejména přísné disciplíně, kázni a pořádku...

Nejrůznější formy oceňování, vyznamenávání, dekorování, či jak ještě lze oficiálně tuto činnost nazvat, se zejména u uniformované složky vězeňské služby zaměřují na ocenění osobní statečnosti, odvahy, rozhodnosti a dalších obdobných vlastností v podstatě vojenského charakteru. Máme zde na mysli výlučně odměňování morální. A tento trend bude pravděpodobně prohlubován i do budoucna. Platné předpisy to dosti podrobně naznačují.

Neméně významná část vězeňské služby, označovaná zjednodušeně jako správní služba, si samozřejmě také zasluhuje určitou formu morálního ocenění. V tomto případě se však hodnotí (nebo budou hodnotit) zásluhy poněkud kvalitativně odlišné. Zásluha, kvalifikované práce, preciznost a především potom výjimečnost při výkonu činnosti ve vězeňství... Je pochopitelné, že činnost pracovníků správy má podstatně jiný charakter než činnost těch, kteří slouží v uniformě. To je, a také do budoucna jistě bude, důvodem, proč i faktická podoba vyznamenání, stejně jako kritéria udělování, budou v tomto případě značně odlišná. Původním záměrem zřizovatele bylo, aby pro zaměstnance vězeňské služby civilního úseku bylo v podstatě nemožné získat ocenění, určená pro morální ohodnocení uniformovaných příslušníků Vězeňské služby.

2.5. Historia magistra vitae

Známa okřídlená věta, česky Historie je učitelka života - se ukázala také v případě nových medailí a plaket provenience českého vězeňství roku 1996 jako naprosto přesná a pravdivá. Než bylo možné spatřit, jakou budou mít podo-

bu nově koncipovaná vyznamenání Vězeňské služby České republiky, byl podrobně projednáván ideový záměr výtvarného řešení. Bylo doporučeno využít při řešení výtvarné podoby medaile i plakety současně používanou oficiální českou vězeňskou symboliku. A dále - využít dle možnosti i historické české osobnosti nebo osobnost, mající k vězeňství bezprostřední vztah. Možno konstatovat, že se tento zásadní záměr zdařil.

Byla využita přínosná historická studie docenta RNDr. Jana Uhlíka, CSc.³⁴ o významné historické osobnosti českého vězeňství Františku Josefu Řezáčovi. Tato objevná práce byla publikována v roce 1995. Ve finále rozhodovacího procesu bylo stanoveno, že jako ústředního motivu na plakety Vězeňské služby ČR bude použito dobového portrétu F. J. Řezáče.

K tomuto výslednému řešení vedla náročná a nelehká cesta. V roce 1992 rozhodl tehdejší generální ředitel svým nařízením³⁵ o zřízení Kabinetu dokumentace a historie Sboru nápravné výchovy ČR. Mění se penitenciární filosofie a zacházení s vězni. V podstatě se české moderní vězeňství obrací ke kořenům evropské humanizace zacházení s vězni. Začíná se kvalifikovaně důkladněji studovat i období tzv. tereziánských reform. V této souvislosti se také setkáváme se jménem moravského rodáka Josepha Sonnenfelse (1733–1817), poradce císařovny Marie Terezie, ale i s dalšími významnými poradci císařovny. Věhlas a známost si získal významný Sonnenfelsův odborný spis *Über die Abschaffung der Tortur*. Psal se tehdy rok 1772. Nelze pominout letopočet 1776, kdy dochází podle citací a vyhlášení zákoníku v rakouské monarchii, zejména také pod vlivem výše uvedené práce, i ke zrušení tortury, česky práva útrpného...

Dle dochované dokumentace se již v roce 1993 ve vedení Vězeňské služby České republiky začalo uvažovat o zřízení ideově i výtvarně nového typu čestných vězeňských dekorací, vyznamenání. Je vcelku pochopitelné, že byla jako jedna z osobností připadajících v úvahu uvažována také osobnost Josepha Sonnenfelse. Právě proto se počátkem ledna 1994 obrací vedení Vězeňské služby ČR na ředitele Ústavu státu a práva ČAV profesora Viktora Knappa a současně i na vedoucího katedry trestního práva University

³⁴Příloha časopisu České vězeňství 4/5 1995, Doslov k obnovenému vydání knihy po 143 letech, doc. Dr. Jan Uhlík, CSc.: O Františku Josefu Řezáčovi a o tradicích našeho vězeňství.

³⁵Nařízení generálního ředitele Sboru nápravné výchovy České republiky č. 26/1992 o zřízení Kabinetu dokumentace a historie Sboru nápravné výchovy ČR.

2.6. Jak se rodí medaile

Karlovy profesora Oto Novotného se žádostí o posouzení záměru výběru motivu na nově koncipovanou vězeňskou medaili. Tehdejší ředitel Ústavu státu a práva prof. JUDr. et PhDr. V. Knapp, DrSc. se ve své odpovědi k záměru Vězeňské služby ČR, k použití Sonnenfelsova portrétu na záslužné medaili vyjádřil celkem příznivě. Stanovisko vedoucího katedry trestního práva prof. JUDr. Oto Novotného bylo důkladnější a pro Vězeňskou službu i přínosnější. V dopise z 9. 3. 1994 také upozorňuje i na osobnost a činnost Františka Josefa Řezáče (6. 1. 1819 – 25. 12. 1879)... Konečný rezultat nakonec zněl: bude použit historický Řezáčův portrét a dojde i ke změně latinského hesla. Ještě kratičce o použitém hesle na plakétě. Jde o citaci z evangelia sv. Jana - nezapře se, že Řezáč byl profesí římskokatolický kněz. Ovšem toto heslo, zejména ve světle jeho (Řezáčových) vlastnoručních poznámek v dokumentaci, zejména na dochovaných fotografiích, ale i vzhledem k duchu jeho celoživotního díla, je nutno interpretovat také laicky, ne pouze sakrálně. Řezáč měl jistě na mysli především tzv. lidskou všenápravu, zejména sociální pohled a nápravu lidské společnosti.

Konečnou grafickou podobu dostal schválený ideový záměr návrhu medaile i plakety v uměleckém ateliéru zaměstnance litoměřické věznice kpt. Jana Česky. Výsledný upravený návrh obou nových čestných dekorací českého vězeňství byl komisionálně posouzen a schválen. Poté byl také jako součást nově vydaného právního předpisu Vězeňské služby ČR publikován ve Sbírce nařízení generálního ředitele. Čtenář jistě neodmítne drobnou vysvětlivku k ikonografii³⁶ medaile a plakety. Byl motivově využit oficiální moderní odznak současné české vězeňské služby. Důsledným ztvárněním symboliky meče, klíče a pochodně, které jsou v mnoha podobách a kombinacích využívány v dalších zemích světa, se i v této oblasti české vězeňství o další krůček přiblížilo současnému světovému trendu. Meč totiž upozorňuje na ozbrojenou, služební a především potom strážní službu ve vězeňství. Klíč připomíná další významnou součást vězeňské služby, službu dozorců. A třetí atribut, použitý při výtvarném řešení kompozice nových vyznamenání, je pochodeň. Upozorňuje na skutečnost, že těm, kteří byli potrestáni, svítí světlo naděje a poznání nového způsobu života. A kdo se pro novou cestu rozhodne, může kráčet za tímto symbolickým světlem a světlo jej z temnot vězeňského života vyvede...

Odborný technický útvar generálního ředitelství vězeňské služby v souladu s platnými obecnými předpisy a zákonem o výběrovém řízení zajistil, aby zhotovení této umělecké zakázky provedla vybraná renomovaná firma ZNAK PRAHA, Družstvo umělecké výroby.

Zaměstnanci uměleckého ateliéru firmy v relativně krátké době zajistili převedení grafické podoby návrhu do podoby plastické. Zhotovili nejdříve sádrové modely rubových i lícních stran. Moderní technikou byly poté tyto modely redukovány a následně došlo i ke zhotovení kovových raznic lícních a rubových stran medaile i plakety. Po posouzení zkušebních odražků již nestálo nic v cestě k realizaci nového typu moderních českých vězeňských vyznamenání.

Konečný výsledek realizace záměru objednatele - Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR Praha - opravdu dělá firmě ZNAK Praha jen a jen čest. Je hmatatelným důkazem toho, že firma využila k realizaci zhotovení všech svých dlouholetých zkušeností, moderní technologie výroby a že je opravdu špičkou ve svém oboru.

2.7. SOUPIS A POPIŠ ČESTNÝCH DEKORACÍ VS ČR - vzor 1996

Medaile Vězeňské služby České republiky (vzor 1996) byly zhotoveny (první vydání) v celkovém počtu 175 kusů. Z toho je 100 kusů patinováno do bronzu, 50 kusů bylo patinováno do stříbrné podoby a pouhých 25 kusů bylo patinováno do barvy zlaté. Každá medaile bez ohledu na stupeň má průměr 33 milimetrů, se závěsem pro instalování stuhy v příslušném provedení, tloušťka jednotlivých kusů je 5 milimetrů. Materiál, z něhož jsou medaile zhotoveny, je tombak. Autorem grafického návrhu byl, jak bylo uvedeno dříve, kpt. Jan Česka.

Stuha medaile Vězeňské služby ČR I. stupně je provedena (citujeme z původně platného právního předpisu) v barevné kombinaci bleděmodro-zlatavo-bleděmodré v poměru 16:6:16 milimetrů. Stuha medaile II. stupně je provedena v barevné kombinaci bleděmodro-stříbrno-bleděmodro-stříbrno-bleděmodré ve stanoveném poměru 14:2:6:2:14. Stuha medaile III. stupně je v barvě bleděmodré. Ke každé medaili náleží jako její příslušenství i dvě stužky o rozměrech 38 x 7 milimetrů v barvě shodné s barvou odpo-

³⁶ikonografie - deskriptivní umělecko-historická metoda založená na seskupování výtvarných památek podle popisu a klasifikace jejich tematicko-obsahové stránky (motivy, alegorie, atributy, symboly) s případným odvoláním na předlohu, dějiny typu, jeho proměny a vývoj. Tyto skupiny či řady pomáhají datovat a určovat původ i ověřovat pravost uměleckých děl - viz např. Malá československá encyklopedie, díl III., Akademie, Praha 1986.

KAPITOLA 2

vidajícího stupně medaile. Na každé stužce je uprostřed umístěna miniatura atributů vězeňství - o průměru 5 milimetrů - zkřížený meč, klíč a pochodně a o tloušťce 1 milimetr. Jedna stužka je určena k našití, na druhé je připínací jehlice. Po vyčerpání zásob bylo přistoupeno k doražbě z původních raznic, a to zejména pro druhý stupeň (stříbrná barva) a stupeň třetí (bronzová barva).

Plakety Vězeňské služby České republiky (vzor 1997), určené zejména pro ocenění významné činnosti civilních osob, byly zhotoveny v celkovém počtu 300 kusů. Z toho je 250 kusů patinováno do bronzu a 50 kusů je patinováno do stříbrné podoby. Každá plaketa je zhotovena o průměru 50 milimetrů, tloušťka jednotlivých plaket je tři milimetry. Plaketa je bez tzv. závěsu. Materiál, z něhož jsou tyto umělecky zdařilé plakety zhotoveny, je tombak. Autorem grafického návrhu je, jako v případě medailí, kpt. Jan Češka.

V souladu s platným předpisem je součástí medaile i plakety v případě udělování tzv. udělovací dekret. Je zhotoven z hlazeného papírového kartonu o velikosti formátu A5 tak, že barva, použitá při výtvarném dotvoření kompozice, koresponduje s barvou udělovaného stupně medaile nebo plakety. Jinými slovy to znamená, že je na dekretu aplikován proužek v barvě bronzové, stříbrné nebo zlaté (u medailí) a v barvě bronzové nebo stříbrné (u plaket). Autorem výtvarného řešení udělovacího dekretu je Milan Kozák, pracovník generálního ředitelství Vězeňské služby ČR Praha. Tisk ve vzorné kvalitě provedla tiskárna Vazební věznice Praha-Pankrác také v roce 1997.

Nevelké, vkusně umělecky a dokonale technicky ztvárněné kotoučky kovu - medaile a plakety vězeňské služby vzoru 1996 - byly definitivně na světě. Odborná, a to nejen vězeňská veřejnost České republiky, zejména potom specialisté, faleristé, se tak setkávají poprvé s nově - ideově i výtvarně - pojatými čestnými oceněními.

KAPITOLA 3

3.1. Sportovní vyznamenání nové doby

3.2. PŘEBORNÍK VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR vzor 2003

Po několikaleté absenci výlučně oborového ocenění výkonů nejlepších sportovců Vězeňské služby ČR dochází konečně v roce 2003 - po důkladných konzultacích a přípravách - k zavedení nového typu specifického ocenění. Sportovní, ale i laická vězeňská i nevězeňská veřejnost toto rozhodnutí přijala velmi příznivě^{37,38}.

První vydání nového vzoru odznaku PŘEBORNÍK VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR, ražba, provedená na základě a v souladu s nově vydaným vnitřním právním předpisem³⁹ spatřila světlo světa ihned na počátku roku 2004 a je z mnoha důvodů poměrně velmi vzácná. Odborná penitenciární, ale i laická veřejnost tuto skutečnost vzápětí zaregistrovala⁴⁰. Podle znění oficiálního platného předpisu jde o ocenění nejlepších sportovních výsledků dosažených příslušníky (uniformovanými) a občanskými, 3. průkaz držitele odznaku. První vydání nového vzoru odznaku PŘEBORNÍK VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR, ražba, provedená na základě a v souladu s nově vydaným vnitřním právním předpisem³⁹ spatřila světlo světa ihned na počátku roku 2004 a je z mnoha důvodů poměrně velmi vzácná. Odborná penitenciární, ale i laická veřejnost tuto skutečnost vzápětí zaregistrovala⁴⁰. Podle znění oficiálního platného předpisu jde o ocenění nejlepších sportovních výsledků dosažených příslušníky (uniformovanými) a občanskými, 3. průkaz držitele odznaku. První vydání nového vzoru odznaku PŘEBORNÍK VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR, ražba, provedená na základě a v souladu s nově vydaným vnitřním právním předpisem³⁹ spatřila světlo světa ihned na počátku roku 2004 a je z mnoha důvodů poměrně velmi vzácná. Odborná penitenciární, ale i laická veřejnost tuto skutečnost vzápětí zaregistrovala⁴⁰. Podle znění oficiálního platného předpisu jde o ocenění nejlepších sportovních výsledků dosažených příslušníky (uniformovanými) a občanskými, 3. průkaz držitele odznaku.

Titul přeborník uděluje generální ředitel vězeňské služby zaměstnanci nebo družstvu zaměstnanců, kteří se v konečném pořadí vyjmenovaných soutěží umístili na nejvyšším místě. K udělenému titulu přeborník náleží: 1. diplom, 2. odznak přeborníka, 3. průkaz držitele odznaku. Kovový odznak přeborníka se nosí na pravé straně blůzy reprezentačního stejno kroje⁴¹. Zaměstnanec je oprávněn nosit pouze jeden odznak přeborníka, a to i v případech, že v průběhu služebního nebo pracovního poměru k Vězeňské službě ČR získal těchto titulů více. Vedením evidence udělených titulů je pověřen odbor vězeňské a justiční strážže GR VS.

Popis a technická data: Odznak PŘEBORNÍK VS ČR je jednostranný. Uprostřed odznakové plochy, která má klasický tvar tzv. heraldického španělského štítu, je umístěn symbol Vězeňské služby ČR - váhy spravedlnosti zavěšené na meči tzv. římského tvaru obráceného hrotem vzhůru. Obrazová plocha je doplněna v horní části vodorovným nápisem (písmena patkami dovnitř, výška 3 mm): PŘEBORNÍK. V dolní polovině obrazové plochy je tzv. vrocení, např. 2004 (letopočet proveden technikou tzv. laserového rytí podle šablony) a pod ním je umístěn polokruhový nápis (písmena patkami ven, výška 2 mm): VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR. Obě strany dolního polokruhového nápisu jsou doplněny svisle umístěnými lipovými ratolestmi (9 lístků zprava i zleva). Autorem výtvarného řešení je pplk. Jaroslav Kácha. První vydání odznaku bylo realizováno v roce 2004. Odznak je zhotoven ze slitiny hliníku a zinku s povrchovou úpravou do stříbrité barvy s vysokým leskem. Technika zhotovení je tzv. odstředivé lití a jedná se o sériovou výrobu. Výrobce je družstvo Mechanika Prostějov (MECHANIKA Prostějov 97, Výrobní družstvo, Na příhoně 20, 796 01 Prostějov.) První vydání bylo zhotoveno v počtu 50 kusů. Celkové provedení až do jednotlivých podrobností ražeb zhotovených v následujících letech jsou technicky i výtvarně shodné s původním vydáním pro rok 2004. Jedinou výtvarnou odlišností od původního odznaku je samozřejmě nový, autentický letopočet.

Za zaznamenání a trvalou pozornost čtenáře stojí informace, že prvním přeborníkem VS ČR, který za svůj sportovní výkon obdržel vyznamenání „PŘEBORNÍK VS ČR“ nového vzoru, a to za disciplínu „BĚH NA LYŽÍCH NA 15 KILOMETRŮ VOLNÝM ZPŮSOBEM“, ing. Ladislav Kubeček z věznice Odolov.

³⁷ „Odznak Přeborník Vězeňské služby ČR“ - novinka roku 2004, In České vězeňství č. 1/2004, s. 31 a násled.

³⁸ Šberátské zprávy CNS č. 108, ročník 2004, vydala pobočka CNS Hradec Králové.

³⁹ Nařízení generálního ředitele VS ČR č. 43/2003, o udělování titulu „Přeborník Vězeňské služby České republiky“ a o změně NGR č. 35/1993 o stejnojmenných příslušnících Vězeňské služby České republiky ze dne 17. 12. 2003, čj. 240/2003-GR/417.

⁴⁰ Viz např. časopis pobočky CNS Hradec Králové Šberátské zprávy, roč. 2005

⁴¹ Nařízení č. 36/2006 o stejnojmenných příslušnících Vězeňské služby České republiky ve znění pozdějších změn a doplňků

KAPITOLA 4

4.1. NOVÝ TREND - OD ROKU 2006

Odborná veřejnost České republiky byla relativně podrobně seznámena nejen s koncepcí, ale také reálnou podobou oceňování ve vězeňství sedmdesátých až devadesátých let 20. stol. Pohled zprostředkovaný medailemi by mohl podat kvalifikovaný a realistický obraz moderní české vězeňské medailové produkce nového milénia. Asi by však nebyl zcela úplný a přesný bez seznámení a podrobnějšího popisu výsledků vývoje doby zcela nedávné, tedy druhé poloviny roku 2006. Následující řádky jsou výsledkem podrobného studia vývoje a stavu základního rezortního faleristického výzkumu. Poznatky a názory zde uvedené jsou však výsledkem širší a podrobnější vědecko-výzkumné činnosti autora v tomto oboru. Cílem příspěvku je podat výklad zejména zásadního řešení, právních aspektů, ale i výtvarně-uměleckého a zejména faleristického přístupu k oblasti morálního oceňování ve Vězeňské službě České republiky na počátku nového století i tisíciletí.

Původní česká vězeňská vyznamenání i přes historicky nedlouhý časový úsek své existence, tedy od společenského zlomu v roce 1989, mají živou a v podstatě nevšední tradici. Jejich význam spočívá zejména v morálním obsahu. Na zrušení čestných osobních i kolektivních dekorací předchozího období, vydávaných a udělovaných v oblasti českého vězeňství, tedy do konce osmdesátých let, resp. do první poloviny roku 1990, reagovala dosti nesměle speciální, zejména faleristická literatura několika odbornými studii⁴². Na delší dobu dochází k určité oborové vydavatelské stagnaci. Tato perioda je uzavřena rokem 1996. Vydáním vnitřního právního předpisu 29, upravujícího náležitosti a udělování nových vzorů vyznamenávání, dochází k určité stabilizaci oceňování a vyznamenávání zaměstnanců VS ČR, uniformovaných příslušníků i civilních zaměstnanců, ale i dalších osob. Následující vývojová etapa trvala tedy zhruba celé jedno desetiletí. Ve druhé polovině roku 2006 dochází - v podstatě dosti překotně - k dalšímu významnému vývojovému předělu této oblasti. Z odborného penitenciárního, ale také z faleristického hlediska je to skutečnost velmi zajímavá. Dochází k zásadnímu průlomu do zavedené mnohaleté praxe.

Významným časovým mezníkem ve vývoji čestných dekorací českého vězeňství je 1. září 2006. Dochází k vyvrcholení vývoje potřeb a následné realizaci vytvoření zcela

nové koncepce a systému vyznamenání⁴³. Ta mají ocenit významné činy zaměstnanců (uniformovaných i civilních) vězeňské služby a dalších vyjmenovaných osob. Na řadu přichází legislativa, která vytváří nový návrh⁴⁴ a posléze (teprve počátkem roku 2007) i kompletní vnitřní předpis. Dochází k výrazné změně a upřesnění tzv. polistopadové filozofie i praktického přístupu k oceňování zaměstnanců tohoto významného ozbrojeného bezpečnostního sboru ČR. Tímto okamžikem je 1. září 2006, kdy nabylo účinnost nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR genmjr. Mgr. Ludka Kuly č. 50/2006, o zřízení a udělování medailí a plakety Vězeňské služby ČR a označení absolvovaného studijního programu v rámci vysokoškolského vzdělání. Pod čj.: 232/2006-50/032 v souladu a v návaznosti na ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů, spatřil světlo světa předpis, na základě kterého je v relativně krátké době realizována výroba a udělování celé škály nových (či staronových) druhů oborových vyznamenání českého vězeňství, tedy čestných medailí, plakety a odznaků⁴⁵. Hledání nejvhodnější formy a legislativní úpravy pokračuje⁴⁶ vydáním několika dalších úprav⁴⁷ a celkových novelizací předpisu⁴⁸. Tím je ukončena první, přípravná, de facto administrativní etapa a nastává další - etapa realizační.

4.2. Zřízení a udělování

Podle článku 1 nového předpisu se zřizuje „...jako forma ocenění příslušníků Vězeňské služby České republiky, občanských zaměstnanců Vězeňské služby České republiky, příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních sborů včetně zahraničních, pracovníků veřejné správy, právnických a fyzických osob celkem šest nových čestných dekorací..“ Podle zjednodušeného černobílého grafického vyobrazení reprodukováného v předpise (tzv. pérovky) jednotlivých druhů vyznamenání by mohl jakkoli motivovaný zájemce pouze rámcově posoudit jak výtvarnou, tak i uměleckou úroveň nové řady. Pro přesnost nutno ještě dodat, že počátkem roku 2007 je vydána kompletní novela předpisu, která veškerá předchozí nařízení týkající se vyznamenání ruší a uvádí pouze 5 základních druhů čestných dekorací (z předpisu je vypuštěna Medaile Vězeňské služby ČR)

Vězeňské služby České republiky a označení (odznaky) absolventů studijního programu. Proto pouze pro úplnost informace původní rozsah:

1. Medaile Vězeňské služby České republiky I., II. a III. stupně,
2. Medaile Vězeňské služby České republiky Za statečnost,
3. Medaile Vězeňské služby České republiky Za věrnou službu I., II. a III. stupně,
4. Medaile Vězeňské služby České republiky Za zásluhy o rozvoj,
5. Čestná medaile Vězeňské služby České republiky,
6. Plaketa Vězeňské služby České republiky I. a II. stupně

Podle informací z opravdu zaručených logistických zdrojů bylo k výrobě zadáno všech šest druhů vyznamenání s tím, že jejich náklad se bude v 1. vydání pohybovat v rozmezí od 50 exemplářů (Za statečnost) do 400 exemplářů (Za věrnou službu). Na základě výsledku standardního výběrového řízení získává zajímavou zakázku renomovaná česká firma s dlouholetou tradicí a praxí v této oblasti, totiž ZNAK MALÁ SKÁLA. Je pověřena provedením ražby všech druhů těchto nových dekorací, a to včetně výroby příslušných stuh a etuí.

Díky následujícím řádkům se tak dostává širší odborné čtenářské a zejména faleristické obci tímto způsobem základní, avšak naprosto plnohodnotná informace o těchto ražbách. Autor je přesvědčen, že to bude seznámení úspěšné! Je to nutné i z toho důvodu, aby bylo umožněno příp. kvalifikovanému badateli či dalšímu zájemci i do budoucnosti orientovat se bezproblémově v této nepříliš známé problematice, jež mnohdy - na rozdíl např. od policie či armády - bývá nejednou na okraji společenského zájmu.

⁴²Vyznamenání českého vězeňství I. In časopis České vězeňství č. 1/1997, s. 54 a násl.

⁴³Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 45/2005, kterým se mění nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 17/1996, o zřízení, udělování a odnímání Medaile a Plakety Vězeňské služby České republiky.

⁴⁴Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 50/2006, o zřízení a udělování medailí a plakety Vězeňské služby České republiky a označení absolventů studijního programu v rámci vysokoškolského vzdělání.

⁴⁵§ 45, 46, 47 a 47a zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁶Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 50/2006, o zřízení a udělování medailí a plakety Vězeňské služby České republiky a označení absolventů studijního programu v rámci vysokoškolského vzdělání.

⁴⁷Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 94/2006, o udělování „Medaile Vězeňské služby České republiky“ I., II. a III. stupně a o zřízení a udělování dalších medailí a plakety Vězeňské služby České republiky a označení absolventů studijního programu v rámci vysokoškolského vzdělání.

⁴⁸Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 31/2007, o udělování medaile „Medaile Vězeňské služby České republiky“ I., II. a III. stupně a o zřízení a udělování dalších medailí a plakety Vězeňské služby České republiky a označení absolventů studijního programu v rámci vysokoškolského vzdělání.

KAPITOLA 4

4.3. SOUPIS A POPIS ČESTNÝCH DEKORACÍ VS ČR - 2006

1. MEDAILE VĚZEŇSKÉ SLUŽBY

Medaile Vězeňské služby ČR má tři stupně a uděluje se příslušníkům českého vězeňství a příslušníkům zahraničních sborů vězeňských služeb, a to za mimořádné zásluhy při reprezentaci, upevňování prestiže a dobrého jména vězeňské služby (I. stupeň), za opakovaný záslužný čin hodný zřetele a reprezentaci, kterou vyznamenaný přispěl k upevňování prestiže a dobrého jména vězeňské služby (II. stupeň), a za záslužný čin hodný zřetele a reprezentaci, kterou přispěl k upevňování prestiže a dobrého jména vězeňské služby (III. stupeň).

Popis: Medaile je zhotovena z tombakové slitiny s povrchovou úpravou zlato (I. stupeň), stříbro (II. stupeň) a bronz (III. stupeň). Má tvar pravidelného osmiúhelníku o průměru opsané kružnice o průměru 33 mm a sílu 5 mm. Na lícové straně medaile jsou znázorněny zkřížený meč a klíč, a to meč zleva doprava a klíč zprava doleva hroty vzhůru a přes ně uprostřed planoucí pochodeň. V horní polovině po obvodu medaile je opis VIRTUTE ET EXEMPLO (CTNOSTÍ A PŘÍKLADEM - překl. autora). Na rubové straně medaile uprostřed je vyobrazen znak vězeňské služby, v horní polovině po obvodu medaile je opis „VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY“ a v dolní polovině po obvodu jsou vyobrazeny lipové ratolesti. Medaile je pohyblivým průvlečným závěsem ve tvaru lipových ratolestí připevněná ke zdvojené stuze široké 38 mm a dlouhé 50 mm, která má svislé pruhy v pořadí barev u I. stupně bílemodrá-zlatavo-bílemodrá v poměru 16:6:16, u II. stupně bílemodro-stříbrito-bílemodro-stříbrito-bílemodrá v poměru 14:2:6:2:14 a u III. stupně bílemodrá. Stuha je ukončena připínací jehlicí.

Ke každé medaili náleží dvě stužky o rozměrech 38 mm x 10 mm barevně shodné se stuhou medailí, na kterých je umístěna miniatura lícové strany medaile. Stužky jsou určeny ke vložení do kolejnicového úchytného systému. Medaile se předává v etuji tmavomodré barvy o rozměrech 115 x 75 x 15 mm a je zapuštěna do podušky z tmavomodrého sametu. Pokud se nenosí medaile in natura, nahrazuje se stužkou.

2. Medaile Vězeňské služby „ZA STATEČNOST“

Medaile Vězeňské služby ČR „Za statečnost“ se uděluje příslušníkům a zaměstnancům za záslužný statečný čin při zákroku proti nebezpečným osobám, při záchraně života nebo zdraví a majetku osob, při odvracení jiného hrozícího vážného nebezpečí apod. Tuto medaili lze udělit i jiným fyzickým osobám za výše uvedené činy nebo za pomoc poskytnutou příslušníkům nebo zaměstnancům při uvedených zákrocích.

Popis: Medaile je zhotovena z pozlacené tombakové slitiny, má tvar pravidelného osmiúhelníku s hroty o průměru vnitřní opsané kružnice 33 mm a sílu 3 mm. Na lícové straně je v horní polovině umístěn v půlkruhu opis „ZA STATEČNOST“. Uprostřed je umístěn meč a váhy. V dolní polovině jsou lipové ratolesti. Na rubové straně medaile je uprostřed vyobrazen znak Vězeňské služby ČR, v horní polovině po obvodu medaile je opis „VĚZENSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY“ a v dolní polovině po obvodu jsou vyobrazeny lipové ratolesti. Medaile je pohyblivým průvlečným závěsem ve tvaru lipových ratolestí připevněna ke zdvojené stuze široké 38 mm a dlouhé 50 mm, která má svislé pruhy v pořadí barev fialová-zlatá-červená-zlatá-fialová v poměru 7:10:4:10:7. Stuha je ukončena připínací jehlicí.

K medaili náleží dvě stužky o rozměrech 38 x 10 mm barevně shodné se stuhou medailí. Stužky jsou určeny ke vložení do kolejnicového úchytného systému. Medaile se předává v etuji tmavomodré barvy o rozměrech 115 x 75 x 15 mm a je zapuštěna do podušky z tmavomodrého sametu. Pokud se nenosí medaile „in natura“, nahrazuje se stužkou.

KAPITOLA 4

3. Medaile Vězeňské služby „ZA VĚRNOU SLUŽBU“

Medaile Vězeňské služby ČR „Za věrnou službu“ má tři stupně a uděluje se příslušníkům a zaměstnancům za dosahování velmi dobrých výsledků ve služební nebo pracovní činnosti s dobrou trvání služebního nebo pracovního poměru v délce nejméně:

- a) 30 let u medaile „ZA VĚRNOU SLUŽBU I. STUPNĚ“
- b) 20 let u medaile „ZA VĚRNOU SLUŽBU II. STUPNĚ“
- c) 10 let u medaile „ZA VĚRNOU SLUŽBU III. STUPNĚ“

Popis: Medaile je zhotovena z tombakové slitiny s povrchovou úpravou zlato (I. stupeň), stříbro (II. stupeň) a bronz (III. stupeň). Má kruhový tvar o průměru opsané kružnice 33 mm a sílu 3 mm. Na lícové straně je vpravo od středu umístěn znak Vězeňské služby ČR. Vlevo je dvouřádkově v půlkruhu opis „ZA VĚRNOU SLUŽBU“. Ve spodní části je stylizovaná lipová ratolest. Na rubové straně medaile je uprostřed vyobrazen znak Vězeňské služby ČR, v horní polovině po obvodu medaile je opis „VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY“ a v dolní polovině po obvodu jsou vyobrazeny lipové ratolesti. Medaile je pohyblivým průvlečným závěsem ve tvaru lipových ratolestí připevněna ke zdvojené stuze široké 38 mm a dlouhé 50 mm, která má svislé pruhy v pořadí barev u I. stupně tmavomodrá-bílá-červená-bílá-tmavomodrá v poměru 7:10:4:10:7, u II. stupně tmavomodrá-bílá-červená-bílá-červená-bílá-tmavomodrá v poměru 7:6:4:4:4:6:7 a u III. stupně tmavomodrá-bílá-červená-bílá-červená-bílá-červená-bílá-tmavomodrá v poměru 7:3:4:3:4:3:4:3:7. Stuha je ukončena připínací jehlicí.

Součástí kompletu jsou dvě stužky o rozměrech 38 x 10 mm barevně shodné se stuhou medailí, na kterých je umístěna miniatura lícové strany medaile. Stučky jsou určeny ke vložení do kolejnicového úchytného systému. Medaile se předává v etuji tmavomodré barvy o rozměrech 115 x 75 x 15 mm a je zapuštěna do podušky z tmavomodrého sametu. Také v těchto případech lze medaili alternativně nosit in natura, nebo lze nosit pouze stužku.

4. Medaile Vězeňské služby ČR „ZA ZÁSLUHY O ROZVOJ“

Medaile Vězeňské služby ČR „Za zásluhy o rozvoj“ se uděluje příslušníkům a zaměstnancům, příslušníkům a zaměstnancům zahraničních sborů vězeňských služeb za mimořádné zásluhy o rozvoj českého vězeňství, např. v oblasti penitenciární práce.

Popis: Medaile je z tombakové slitiny s povrchovou úpravou starobronz. Má kruhový tvar o průměru opsané kružnice 33 mm a sílu 3 mm. Na lícové straně je vyobrazena mapa České republiky s body znázorňujícími rozmístění organizačních jednotek. V horní polovině je umístěn vodorovně nápis „ZA ZÁSLUHY O ROZVOJ“ a v dolní polovině je umístěn nápis „VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR“. Na rubové straně medaile je uprostřed vyobrazen znak Vězeňské služby ČR, v horní polovině po obvodu medaile je opis „VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY“ a v dolní polovině po obvodu jsou vyobrazeny lipové ratolesti. Medaile je pohyblivým průvlečným závěsem ve tvaru lipových ratolestí připevněna ke zdvojené stuze široké 38 mm a dlouhé 50 mm, která má svislé pruhy v pořadí barev fialová-světlomodrá-fialová v poměru 17:4:17. Stuha je ukončena připínací jehlicí.

Podobně jako k předchozím oceněním náleží k medaili dvě stužky o rozměrech 38 x 10 mm barevně shodné se stuhou medaile. Stučky jsou určeny ke vložení do kolejnicového úchytného systému. Medaile se předává v etuji tmavomodré barvy o rozměrech 115 x 75 x 15 mm a je zapuštěna do podušky z tmavomodrého sametu. Při slavnostních příležitostech se nosí medaile „in natura“, v ostatních je používána stužka.

KAPITOLA 4

5. ČESTNÁ MEDAILE VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR

Čestná medaile Vězeňské služby ČR se uděluje příslušníkům a zaměstnancům zahraničních sborů vězeňské služby, příslušníkům ozbrojených sborů včetně zahraničních a pracovníkům veřejné správy za pomoc a spolupráci při rozvoji Vězeňské služby ČR nebo pozůstalým po příslušníkovi nebo zaměstnanci Vězeňské služby ČR, který zemřel při výkonu povolání.

Popis: Medaile je zhotovena z leštěného kovu zlaté barvy. Má kruhový tvar o průměru vnitřní opsané kružnice 33 mm a sílu 3 mm, na něm jsou vně paprskovitě umístěny zlaté hroty. Lícová strana má vnitřní plochu barevnou, provedení ve smaltu. Červená kružnice lemuje vnitřní bílou plochu, na které je vyobrazen znak Vězeňské služby České republiky s nápisem „VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY“, po stranách jsou lipové ratolesti zelené barvy a ve spodní části je vyobrazena zlatá stuha s nápisem „ČESTNÁ MEDAILE“. Na rubové straně medaile je uprostřed vyobrazen znak Vězeňské služby ČR, v horní polovině po obvodu medaile je opis „VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY“ a v dolní polovině po obvodu jsou vyobrazeny lipové ratolesti. Medaile je pohyblivým průvlečným závěsem ve tvaru lipových ratolestí připevněna ke zdvojené stuze široké 38 mm a dlouhé 50 mm, která má svislé pruhy v pořadí barev zlatá-fialová-zlatá-fialová-zlatá v poměru 4:4:22:4:4. Stuha je ukončena připínací jehlicí

Také k této medaili náleží dvě stužky o rozměrech 38 x 10 mm barevně shodné se stuhou medaile. Stučky jsou určeny ke vložení do koležnicového úchytného systému. Medaile se předává v etuji tmavomodré barvy o rozměru 115 x 75 x 15 mm a je zapuštěna do podušky z tmavomodrého sametu. Medaile se nosí in natura, nebo se nahrazuje stužkou.

6. PLAKETA VĚZEŇSKÉ SLUŽBY

Plaketa Vězeňské služby ČR má dva stupně a uděluje se následovně:

a) plaketa Vězeňské služby ČR I. stupně - civilním zaměstnancům, příslušníkům a zaměstnancům bezpečnostních sborů včetně zahraničních, pracovníkům veřejné správy, právníkům a fyzickým osobám za mimořádné a dlouholeté zásluhy při rozvoji humanizace a demokratizace českého vězeňství,

b) plaketa Vězeňské služby ČR II. stupně - zaměstnancům, příslušníkům a zaměstnancům bezpečnostních sborů včetně zahraničních, pracovníkům veřejné správy, právníkům a fyzickým osobám za aktivní účast na významných jednáních nebo snahu vedoucí k dosažení úmluv, jejichž předmětem je řešení problematiky vězeňství.

Popis: Plaketa je zhotovena z tombakové slitiny s povrchovou úpravou stříbro I. stupeň a bronz II. stupeň. Má průměr 50 mm a sílu 3 mm. Na lícové straně je profil hlavy muže a v horní polovině po obvodu plakety je opis „PRAVDA VYSVOBODÍ VÁS“, v dolní polovině po obvodu plakety je nápis „FRANTIŠEK JOSEF ŘEZÁČ“ a letopočet „1819–1879“. Na rubové straně uprostřed je vyobrazen znak Vězeňské služby ČR, v horní polovině po obvodu plakety je opis „VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY“ a v dolní polovině po obvodu jsou vyobrazeny lipové ratolesti.

Podobně jako k medailím náleží ke každé plaketě dvě stužky o rozměrech 38 x 10 mm, které mají svislé pruhy v pořadí barev u I. stupně fialová-bleděmodrá-stříbřitá-bleděmodrá-fialová v poměru 4:13:4:13:4 a u II. stupně fialová-bleděmodrá-stříbřitá-bleděmodrá-stříbřitá-bleděmodrá-fialová v poměru 4:6:4:10:4:6:4. Stužky jsou konstruovány tak, aby je bylo příp. možno vložit do koležnicového úchytného systému. Plaketa se předává v etuji tmavomodré barvy o rozměru 75 x 75 x 15 mm a je zapuštěna do podušky z tmavomodrého sametu. In natura se na oděv neupevňuje, používají se pouze stužky.

KAPITOLA 4

Doklad o udělení medaile nebo plakety

Nezbytnou náležitostí každé medaile nebo plakety je doklad o jejich udělení. Tento doklad obsahuje identifikační údaje oceněné osoby, podpis udělujícího, tedy generálního ředitele vězeňské služby a datum udělení medaile nebo plakety a předává se vyznamenané osobě spolu s konkrétním vyznamenáním. Medaili nebo plaketu je oprávněn udělovat pouze generální ředitel.

Návrhy na udělení medailí a plaket mohou předkládat generálnímu řediteli jeho náměstci, vrchní ředitel kabinetu generálního ředitele, ředitelé odborů a ředitelé organizačních jednotek prostřednictvím odboru personálního.

Odnětí medaile nebo plakety

Je pamatováno i na výjimečné případy, kdy se medaile nebo plaketa odejme příslušníkovi nebo zaměstnanci, který svým protiprávním jednáním ohrozil dobrou pověst Vězeňské služby České republiky.

Medaili nebo plaketu má právo odejmout generální ředitel buď sám, nebo na návrh služebních funkcionářů nebo vedoucích zaměstnanců. V případě, že vyznamenání bylo odňato, vrací se jeho insignie včetně dokladu o udělení personálnímu odboru.

Udělení medaile nebo plaketa nižšího stupně se při udělení medaile nebo plakety vyššího stupně nevracejí. Insignie je oprávněn nosit pouze vyznamenaný. Evidenci udělených nebo odňatých medailí a plaket Vězeňské služby ČR vede a záležitosti těchto vyznamenání spravuje odbor personální generálního ředitelství.

V organizačních jednotkách vězeňské služby (věznicích, vazebních věznicích) místně příslušné personální pracoviště zaznamená udělení nebo odnětí medailí a plaket Vězeňské služby do personálního informačního systému a zabezpečí uložení písemné dokumentace spojené s udělením nebo odnětím medailí a plaket Vězeňské služby ČR do personálního spisu příslušného zaměstnance.

ODZNAKY ABSOLVENTŮ VYSOKOŠKOLSKÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU

Po více jak patnáctiletém přerušení se pro uniformované příslušníky Vězeňské služby ČR nově zřizují odznaky pro označení studijního programu absolvovaného v rámci vysokoškolského vzdělání. Tvarově připomínají odznaky, které byly v tehdejší ČSSR dlouhá léta v ozbrojených sborech republiky velmi dobře známé a obecně používané. Tento odznak je příslušník oprávněn nosit na služebním či slavnostním stejnokroji po úspěšném absolvování příslušného studijního programu v rámci vysokoškolského vzdělávání.

Odznak absolventa studijního programu je zhotoven z tombakové slitiny s barevnou povrchovou úpravou, má tvar různoběžníku postaveného na výšku, přičemž jeho výška je 43 mm a šířka v nejširším místě (měřeno ve 2/3 výšky od dolního hrotu) je 28 mm a síla je 3 mm. V nejširším místě je umístěn znak Vězeňské služby ČR. Odznaky se odlišují barvou povrchové úpravy smaltu, která je pro

- a) absolventa bakalářského studijního programu zelená,
- b) absolventa magisterského studijního programu modrá,
- c) absolventa doktorského studijního programu červená.

Je naprosto logické, že se čtenář může seznámit přímo v obrazové části této práce také s reprodukcemi zde zmíněných odznaků

4. 4. Několik slov k osobě tvůrce návrhů

Vzhledem ke skutečnosti, že všechny výše uvedené čestné dekorace, vyznamenání a medaile i popisované odznaky, vydané po roce 1990, d.f. po roce 1993 pocházejí z tvůrčí dílny jednoho jediného autora, je na místě také několik slov k osobě výtvarníka: je jím (dnes již bývalý) zaměstnanec Vazební věznice Litoměřice, příslušník Vězeňské služby ČR mjr. Jan Češka (*1946). Ve vězeňství pracoval nepřetržitě od roku 1979. Je znám svým zájmem o výtvarné umění, kresbu, heraldiku a graficky výrazně pojaté vyjadřování myšlenek; jím vytvořené grafické návrhy, z nichž některé byly realizovány do kovu, některé nikoli, zpracovával již

před několika léty. Nutno připomenout, že z jeho autorské dílny pocházejí i návrhy na původní medaile a vyznamenání Vězeňské služby ČR zhotovené a následně udělované na základě tehdy platného vnitřního oborového předpisu z roku 1996. Pro úplnost nutno dodat, že první osobou vyznamenanou jednou z medailí tzv. nové generace se stala žena, nstrm. Veronika Vávrová, strážná 2. třídy z Věznice Jiřice. Dne 17. 1. 2007 převzala z rukou generálního ředitele VS ČR genmjr. PhDr. L. Kuly medaili Vězeňské služby ČR „ZA STATEČNOST“ za svůj energický zásah a reakci při dopadení prchajícího vězně.

KAPITOLA 4

4.5. A zcela na závěr...

Bylo by nesprávné nevzpomenout i té skutečnosti, že v roce 2009, kdy si česká odborná penitenciární veřejnost připomněla 40. výročí osamostatnění českého vězeňství v rámci tehdejšího federativního státu, vydala Věznice Mírov (žel bez oficiálního právního podkladu a souhlasu nadřízeného orgánu, akceptovatelného generálním ředitelstvím VS ČR) pamětní medaili k této události. Autorem výtvarného návrhu a uměleckého řešení je grafik Karel Neuvirt. Stejně tak je autorem ideového barevného řešení stuhy – žlutá a červená jsou totiž historickými barvami hradu Mírov. Mírovská pamětní medaile je výtvarně mimochodem velmi nápaditě a zajímavě řešená. Reakcí na tuto neobvyklou, avšak lokální iniciativu bylo vydání novely vnitřního předpisu, kterým je jakákoliv další aktivita v tomto směru natrvalo přenesena na pražské generální ředitelství VS ČR.

Bibliografie a stručný přehled původních vydaných oborových předpisů, tedy alespoň těch stěžejních, upravujících po právní stránce zejména oblast vydávání a udělování současných čestných dekorací, vyznamenání a medailí v českém vězeňství počátku druhého tisíciletí a dále alespoň odkazy na část vybrané odborné literatury, vztahující se tematicky k tomuto oboru, nejsou obzvlášť rozsáhlé. Autora k tomuto řešení vedla snaha ulehčit dalším odborníkům a případným badatelům o tuto velmi úzce specializovanou oblast značně komplikovanou cestu při doslova „detektivním“ vyhledávání nejpotřebnějších písemných a dalších podkladů, nutných k jakékoliv badatelské a výzkumné činnosti...

Autor děkuje všem kolegům a laickým i odborným spolupracovníkům, kteří jakýmkoliv způsobem, zejména potom svými připomínkami a podněty přispěli ke zpracování, upřesnění a také uveřejnění této nevelké, avšak pro odbornou penitenciární, ale i laickou veřejnost určitě navýsost zajímavé a i potřebné práce.

JUDr. *Josef Nejedlý*

4.6. Zusammenfassung

In der ehemaligen Tschechoslowakei (ČSSR) gehörte bis zum Jahr 1968 der Strafvollzug (SNV) zum Leitungsgebiet des Innenministeriums. Die uniformierten Bediensteten des tsch. Strafvollzuges wurden für „Hervorragende Verdienste“ mit dergleichen Ehrenmedaillen und Ehrenausszeichnungen dekoriert wie die anderen Angehörigen der bewaffneten Einheiten der Staatsmacht, wie z. B. die uniformierte Polizei (SNB), Hilfspolizeiwache (PS VB) usw.

Von 1. 1. 1969 ab wurde die ganze Zusammenstellung der staatlichen Organe der Tschechoslowakischen Republik ganz neu organisiert. Der Strafvollzug (SNV ČSR) gehörte organisatorisch zum Leitungsbereich des Justizministeriums der Tschechischen, bzw. Slowakischen Sozialistischen Republik (ZNV SSR). Ab diesem Zeitpunkt kam nach und nach eine ganz neue Serie von Ehrenmedaillen und Ehrenabzeichen, die vom Ministerium der Justiz extra für die uniformierten Justiz- und Strafvollzugehörigen der Tschechischen Soz. Republik herausgegeben wurde.

Diese Entwicklung, die fast drei Jahrzehnte dauerte, hatte ihr Ende erst im Jahr 1990 durch die Vorschrift der Justizministerium der Tschechischen Republik Nr. 15/1990 und Nr. 28/1991.

Erst in dem Jahr 1996 erschienen die ganz neuen Varianten der Ehrenmedaillen und Ehrenausszeichnungen des Strafvollzugsdienstes der selbständigen Tschechischen Republik. Nach den weiteren langen 10 Jahren kamen wieder die neuen Serien von Ehrenmedaillen und Ehrenausszeichnungen des Strafvollzuges, die von Generaldirektion des Gefängnisdienstes der ČR (GR VS ČR) herausgegeben wurden, die Jubiläumsmedaille der JVA Mirov 2009 ausgenommen.

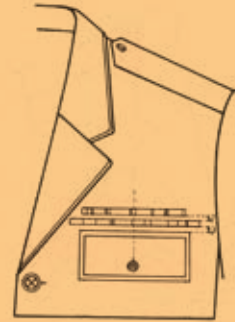
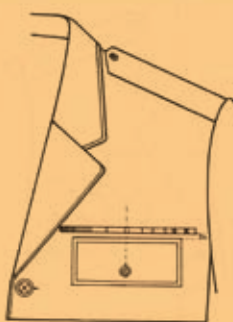
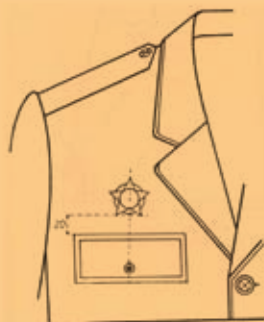

PŘÍLOHA 1

PŘEHLED (ZJIŠTĚNÝCH) POČTŮ
VYDANÝCH ČESTNÝCH DEKORACÍ SNV ČSR
v letech 1969 – 1989

Poř. čís.	Název	Počet kusů
1	Za věrnou službu - vzor 1970	1 000
2	Za věrnou službu - vzor 1974	nezjištěno
3	Za věrnou službu - vzor 1979	nezjištěno
4	Za věrnou službu - vzor 1989 - typ Au ¹	350
5	Za věrnou službu - vzor 1989 - typ Ag	550
6	Za věrnou službu - vzor 1989 - typ Bz	1 100
7	Vzorný příslušník SNV ČSR - vzor 1975 ²	nezjištěno
8	Vzorný příslušník SNV ČSR - vzor 1977	nezjištěno
9	Kolektiv vzorné práce-Člen vzorného kolektivu - I. stupeň	nezjištěno
10	Kolektiv vzorné práce-Člen vzorného kolektivu - II. stupeň	nezjištěno
11	Kolektiv vzorné práce-Člen vzorného kolektivu - III. stupeň	nezjištěno
12	Medaile SNV ČSR - vzor 1984	nezjištěno
13	Přeborník SNV ČSR - vzor 1975	nezjištěno

Umístění vyznamenání na blůzách stejnokrojů

PŘÍLOHA 2

PŘEHLED DOLOŽENÝCH POČTŮ
VYDANÝCH ČESTNÝCH DEKORACÍ VS ČR
v letech 1996 – 2006

Poř. čís.	Název	Počet kusů
1	3 Medaile Vězeňské služby České republiky 1996 – typ Au 4	25
2	Medaile Vězeňské služby České republiky 1996 – typ Ag 5	50
3	Medaile Vězeňské služby České republiky 1996 – typ Bz 6	100
4	Plaketa Vězeňské služby České republiky 1996 – typ Ag	50
5	Plaketa Vězeňské služby České republiky 1996 – typ Bz 7	250
6	Přeborník Vězeňské služby České republiky – vzor 2004	50
7	Přeborník Vězeňské služby České republiky – vzor 2005 (a násl.)	50
8	Medaile Vězeňské služby České republiky 2006 – I.stupeň	100
9	Medaile Vězeňské služby České republiky 2006 – II.stupeň	100
10	Medaile Vězeňské služby České republiky 2006 – III.stupeň	300
11	Medaile Vězeňské služby České republiky Za statečnost	50
12	Medaile Vězeňské služby Za věrnou službu - I.stupeň	100
13	Medaile Vězeňské služby Za věrnou službu - II.stupeň	100
14	Medaile Vězeňské služby Za věrnou službu - III.stupeň	400
15	Medaile Vězeňské služby Za zásluhy o rozvoj	100
16	Čestná medaile Vězeňské služby České republiky	100
17	Plaketa Vězeňské služby České republiky- I. stupeň	100
18	Plaketa Vězeňské služby České republiky- II. stupeň	200
19	Odznak absolventa bakalářského studijního programu	500
20	Odznak absolventa magisterského studijního programu	500
21	Odznak absolventa doktorského studijního programu	500
22	Pamětní medaile věznice Mírov 8	100

1 Autorem výtvarného návrhu všech tří stupňů medaile „Za věrnou službu SNV ČR“ vzoru 1989 byl mj. A. Szabó z ÚVV ZNV SSR Bratislava. Ražba byla provedena v Československé státní mincovně Kremnice

2 Oba typy odznaku „Vzorný příslušník SNV ČR“ (vzor 1975 a vzor 1977) zhotovil renomovaný československý ražební ústav- Československá státní mincovna v Kremnici. Konkrétní autor výtvarného návrhu není znám, v pramenech je udáván ateliér Státní mincovny

3 Od roku 1993 je používán pro české vězeňství nový oborový znak VS ČR, jehož výtvarnou a heraldickou podobu navrhl již v roce 1992 zaměstnanec SNV ČR em. mj. Milan Kozák. Oborový znak v podobě známé z roku 1992 byl použit doposud u všech ražeb čestných dekorací VS ČR. Výjimku tvoří medaile věznic Mírov.

4 Poč. č. 1. až 4. zhotovila firma ZNAK Praha

5 Vzhledem k tomu, že zásoba tohoto typu medailí byla relativně brzy vyčerpána, zhotovila firma ZNAK Praha z původních raznic doražbu v počtu 160 kusů

6 Autorem výtvarné podoby celé kolekce ražeb z roku 1996 i všech ražeb z roku 2006 je příslušník VS ČR (VV Litoměřice) mj. Jan Češka

7 Položky od poř. č. 5. až 22 zhotovila firma ZNAK Malá Skála

8 Vydání „PAMĚTNÍ MEDAILE MÍROV“ mělo vzápětí za následek vydání novely vnitřního předpisu Vězeňské služby ČR (NGŘ č.66/2009), který obdobnou editorskou iniciativu věznic (a vazebních věznic) do budoucna nepřipouští. Medaile, i když vydána, skončila oficiálně pouze v depositu. Autorem výtvarného návrhu této pamětní medaile je zaměstnanec mírovské věznic Karel Neuvirt

ČESKÉ VĚZEŇSTVÍ

Copyright © by JUDr. Josef Nejedly, Praha, 2011

Design © Karel Neuvirt

Edition © 2011

All rights are reserved